

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Lastensuojelujärjestön toiminnan kehittäminen
Brasiliassa**

Lastenkotiyksiköiden toiminnan kehittäminen etnografisella
otteella

Elina Laaksonen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)
toukokuu 2018

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Elina Laaksonen	Sivumäärä 53 ja 2 liitesivua
Työn nimi Lastensuojelujärjestön toiminnan kehittäminen Brasiliassa - Lastenkotiysiköiden toiminnan kehittäminen etnografisella otteella	
Ohjaava opettaja Sari Höylä	
Työn tilaaja Refúgio ACB	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Refúgio ACB järjestön lastenkotien toimintaa. Tavoitteena oli tuottaa mahdollisimman puolueetonta tietoa ja kehitysehdotuksia lastenkotien arjen toiminnasta. Työn tilaajana toimi järjestön puheenjohtaja, jolla ei ollut resursseja syventyä itse lastenkotien arkeen. Hän kaipasi ulkopuolisen näkemystä asioihin. Järjestöllä oli haasteita nuorten kanssa, joiden keskuudessa esiintyi ilkeämielisiä, matalaa koulumotivaatiota ja poissaoloja koulusta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa ja luoda kokonaiskuva erityisesti näihin haasteisiin liittyen.</p> <p>Opinnäytetyöni on laadullinen ja tein sen etnografisella otteella. Etnografisuus korostuu siinä, että elin lastenkotien arjen mukana noin kolme kuukautta ja tein sitä kautta havaintoja heidän toiminnastaan. Havainnoinnin lisäksi tein nuorille haastattelut ja työntekijöille Webropol-kyselyn.</p> <p>Tavoitteena oli tuottaa sellaisia kehitysideoita, joita järjestö pystyy käyttämään ilman suuria lisäresursseja. Olin mukana lastenkotien arjessa riittävän pitkään, että pystyin tuottamaan heidän ja omien ideoideni perusteella hyödynnettäviä kehitysideoita. Otan opinnäytetyössäni huomioon henkilökunnan sekä nuorten näkemyksen, joten se on hyödyllinen molempien osapuolten näkökulmasta. Opinnäytetyö on räätälöity Refúgio ACB tarpeisiin, joten se ei sellaisenaan ole hyödynnettävissä muihin samanlaisiin organisaatioihin.</p> <p>Refúgio ACB on kaupungin suurimpia lastensuojelujärjestöjä asiakasmäärän perusteella. Heillä on viisi lastenkotia alueella, joista neljään mahtuu kymmenen lasta ja yhteen kaksikymmentä. Opinnäytetyö tuotti tilaajalle hyödyllistä tietoa lastenkotien arjesta. Paikallisilla on ennakkoluuloja toiminnan mahdollisuuksien kehittämisestä huonon taloustilanteen vuoksi. Järjestön työntekijöiltä ei välttämättä olisi pystynyt keräämään puolueetonta tietoa kaikkien työntekijöiden ja nuorten näkemyksistä. Ulkopuolisena vältyin näiltä ennakkoluuloilta ja pystyin puolueettomampana kuin organisaation työntekijät.</p>	
Asiasanat osallisuus, ehkäisevä päihdetyö, aktiivisuus, ilmapiiri	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Elina Laaksonen	Number of Pages 53 and 2p. app
Title Development of the Children's home Organization in Brazil - Developing the development of the children's homes unit with ethnographic basis	
Supervisor Sari Höylä	
Subscriber Refúgio ACB	
Abstract <p>The aim of the thesis was to develop work of children's home association Refúgio ACB. The aim was to produce neutral information and development ideas of everyday life of children's homes. The president of the organization was orderer of this theses. The president couldn't be present in children's homes because of his limited time. He needed somebody outside of the organization to give opinion. The association had difficulties with youth who had done vandalism, had low school motivation and did attend to school very rarely. The aim was to produce general view of these issues.</p> <p>My theses is qualitative and I did it with ethnographic basis. Ethnography highlight in the fact that I lived with their everyday life for about three months and I did observation of it. Besides the observation I interviewed the youth and I did a inquiry with Webropol for employees.</p> <p>The theses produced useful information of everyday life of the homes. The locals have prejudices of possibilities to develop because of the bad condition of general economic situation. Perhaps the worker of the association couldn't had collected neutral information of opinnions of all employees and the youth. Because I was outside of the organisation and from foreign country I managed to avoid these prejudices. I was also more neutral than employees would had been.</p> <p>Refúgio ACB is one of the biggest children's home organisation in the city based on the number of their clients. They have five children's homes in the area. The capacity of four of homes is ten children and the capacity of one of the homes is twenty. The aim was to greate development ideas that the organisation could use without a lot of extra resource. I lived in their children's homes sufficient time so that I could produce useful development ideas from opinions of mine, the youth and employees. I took in to account the opinion of the youth and employees so it is useful for both. This theses is customised for needs of Refúgio ACB. It isn't useable as such for other similar organisations.</p>	
Keywords inclusion, preventive substance abuse, activity, atmosphere	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Refúgio ACB	6
1.2 Järjestön tavoitteet ja arvot	7
1.3 Toimintaympäristönä Brasilia	8
1.4 Kehitystyön tarve	9
2 KEHITYSTYÖN MENETELMÄT	11
2.1 Etnografinen ote	11
2.2 Havainnointi	13
2.3 Haastattelut ja kysely	19
2.4 Aineiston analysointi	24
3 TIETOPERUSTA	25
3.1 Osallisuus	25
3.2 Syrjäytymisen ehkäisy ja ehkäisevä päihdetyö	27
3.3 Ilmapiiri ja työhyvinvointi	32
4 TULOKSET	34
4.1 Nuorten koulunkäynti	35
4.2 Vapaa-ajan aktiviteetit talon sisällä	37
4.3 Talon ulkopuoliset vapaa-ajan aktiviteetit	39
4.4 Kotiaskareet ja säännöt	43
4.5 Yhdessä olo	45
4.6 Ilmapiiri ja hoitohenkilökunnan koulutus	47
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITYSIDEAT	48
5.1 Johtopäätökset	48
5.2 Kehitysideat	51
6 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI	54
LÄHTEET	58
LIITTEET	62

1 JOHDANTO

Ennen yhteisöpedagogiopintoja olin au-pairina São Paulossa Brasiliassa. Silloin ihastuin tähän maahan ja sen kulttuuriin. Brasilian virallinen kieli on portugali ja siksi pelkästään englannin kielen taidolla ei selviydy kovin pitkälle. Peruskielitaidon opin jo tuolloin au-pair -aikana ja portugalilaisen kielen opiskelua jatkoin itsenäisesti Suomeen palattuani. Opintojen loppupuolella kiinnostuin omista työllisyysmahdollisuuksistani São Paulossa. Koin, että minun osaamisellani voisi olla tarjottavaa siellä erityisesti nuorten kanssa työskenteleville. Kysymyksiä heräsi kuitenkin paljon siitä, kuinka järjestö- ja nuorisotyönkenttä toimii São Paulossa. Kiinnostuin hankkimaan lisää tietoa São Paulon järjestötoiminnasta, alan rahoituksesta ja haasteista, sekä siitä, minkälaista työtä nuorten kanssa tehdään.

Opinnoistani puuttui vielä opinnäytetyö ja päätin liittää sen itselleni mielenkiintoiseen aiheeseen. Tammikuussa 2017 lähdin etsimään tietoa järjestöistä, jotka tekevät töitä nuorten ja lasten kanssa. Olin yhteydessä sosiaalisessa mediassa muun muassa järjestöihin Suomessa, jotka lähettävät vapaaehtoisia Brasiliaan ja São Paulon paikallisiin ryhmiin. Pyysin ohjeita myös Suomen ja Brasilian suurlähetystöistä. Jo etsintävaiheessa kävin läpi lukuisia järjestöjen koti- ja Facebook -sivuja ja näiden avulla kartutin tietämystäni São Paulon järjestökentästä. Tosin järjestöjen sivustot olivat usein hyvin suppeita tai päivittämättömiä, mikä hankaloitti paikan etsimistä. Sain vihjeen sivustosta, jossa oli listattu alueella toimivia järjestöjä. Lopulta paikka löytyi, kun olin yhteydessä suoraan näihin järjestöihin.

Refúgio ACB niminen järjestö oli erityisen kiinnostunut ja yhteydenpitomme jatkui. Aloitin harjoitteluni heille syyskuussa 2017 ja olin siellä noin 3 kuukautta. Opinnäytetyön aihe tuli tämän järjestön puheenjohtajalta. Harjoitteluni aikana keräsin opinnäytetyöhöni tarvittavan aineiston laadullisin menetelmin etnografisella otteella. Opinnäytetyön kirjoitin suurimmaksi osaksi Suomeen palattuani. Harjoittelun suoritin portugalilaisella kielellä.

Järjestön toiminta on kehittynyt viime vuosien aikana paljon. Sen työ on organisoidumpaa ja tehokkaampaa, kuin ennen. Lastenkodeissa pitkään työskentelevien työn-

tekijöiden mukaan koordinaation taso on parantunut merkittävästi. Tilaajan mukaan vuosia sitten lastenkotien työntekijät eivät saavuttaneet edes työn edellyttämiä minimaatimuksia, nykyään tilanne on parempi. Järjestössä on haaveena, että tulevaisuudessa se tunnettaisiin paremmin alueella ja että se erottuisi positiivisesti muista samanlaisista toimijoista.

Tilaaaja halusi minun havainnoivan lastenkotien arkea ja tekevän huomioita niiden toiminnasta. Hän uskoi ulkopuolisen näkevän asiat heille uudella tavalla ja halusi kehitysideoita heidän toiminnastaan. Puheenjohtaja mainitsi erityisesti nuoret, joiden keskuudessa esiintyy ilkeävaltaa ja matalaa koulumotivaatiota. Ulkopuolinen arvioitsija voi tunnistaa kehittämistarpeita, joita muuten ei ehkä henkilökunnan puolesta uskallettaisi tunnustaa. Ulkoinen arviointi pyrkii oikeudenmukaisuuteen ja puolueettomuuteen. Arvioinnin tarkoitus on tehdä hyvää, mutta henkilökunta ei sitä sellaiseksi välttämättä heti koe. (Atjonen 2007, 131.)

1.1 Refúgio ACB

Refúgio ACB on voittoa tavoittelematon järjestö Sorocaba nimisessä kaupungissa São Paulossa, Brasiliassa. Sorocaba on asukasluvultaan noin Helsingin kokoinen kaupunki. Järjestö on perustettu 1994 alaikäisten raskaana olevien tyttöjen tukemiseen. Näiden tyttöjen vanhemmat olivat ajaneet heidät pois kotoa ja järjestö tarjosi suojapaikan, välttämättömyystarvikkeet, psykologin tukea ja ohjausta elämään. Kun kaduilla alkoi asua muitakin alaikäisiä lapsia, niin järjestön asiakaskunta muuttui. Järjestön lastenkoteihin otettiin myöhemmin myös mielenterveysongelmista kärsiviä nuoria. Näiden nuorten tarpeet myös tunnistettiin paremmin. Nykyään järjestölle tulee nuoria hyvin erilaisista taustoista. Nuoren perheessä on saattanut esiintyä väkivaltaa, seksuaalista hyväksikäyttöä, päihdeongelmia, heitteillejättöä tai esimerkiksi mielenterveysongelmia. Nuoret ohjautuvat järjestön ylläpitämiin yksiköihin kunnan sosiaaliviranomaisten kautta.

Järjestö saa varoja valtiolta ja yrityksiltä. Yritykset tekevät järjestölle erilaisia lahjoituksia ja osa rahoituksesta tulee järjestön omasta kirpputorimyynnistä. Järjestöllä on Sorocabassa viisi lastenkotia ja yksi päiväkotia. Jotta valtion tukea saa, on tietyt toi-

minnot oltava kunnossa. Kymmenen hengen yksikköä varten tulee olla paikalla aina sosiaaliäidiksi kutsuttu henkilö ja arkipäivinä aamusta iltapäivään tueksi kutsuttu henkilö. Nuoret ja muut työntekijät kutsuvat heitä usein tädeiksi tai heidän omilla nimillään. Tuen tehtäviin kuuluvat esimerkiksi siivous ja ruonlaitto. Sosiaaliäidin työtehtäviin kuuluu enemmän myös nuorten ohjeistusta heidän asioissaan esimerkiksi avustaminen kouluun lähtemisessä. Käytännössä heidän työtehtävien rajat ovat hyvin liukuvia. Suorana suomennoksena heistä käytetään yleisnimitystä operatiivinen henkilökunta. Käytän opinnäytetyössäni näistä kahdesta työntekijäryhmästä yhteisnimitystä hoitohenkilökunta. Hoitohenkilökunta on paikalla vuorokauden ympäri.

Hoitohenkilökunnan työvuorot ovat yleensä 12 tunnin mittaisia, jonka jälkeen on 12 tunnin tauko. Heillä on mahdollisuus vaihdella vuoroja keskenään. Hoitohenkilökuntaa on kymmenen hengen yksikössä arkipäivinä virka-aikaan eli aamusta iltapäivään kaksi henkilöä ja ilta- sekä yöaikaan yksi henkilö. Kaikki hoitohenkilökuntaan kuuluvat ovat naisia. Hoitohenkilökunta ei tarvitse alan koulutusta työhön. Heillä on käytössä lastensuojelun opas, johon tulisi perehtyä.

Jokaisella lastenkodilla tulee olla käytössään psykologi, sosiaalityöntekijä ja koordinaattori eli yksikön esimies. Kahta lastenkotia eli kahtakymmentä asukasta kohden järjestöllä on yksi psykologi, sosiaalityöntekijä ja koordinaattori. Heistä käytetään yleisnimitystä tekninen tai asiantuntijaryhmä. Opinnäytetyössäni käytän heistä yhteisnimitystä toimistohenkilökunta. He käyvät lastenkodeissa arkipäivisin virka-aikaan. Yksi järjestön lastenkotiyksikkö on isokokoisempi, jossa on kaksikymmentä lasta. Heillä on oma psykologi, sosiaalityöntekijä ja koordinaattori sekä enemmän hoitohenkilökuntaa kuin muilla lastenkodeilla.

1.2 Järjestön tavoitteet ja arvot

Järjestön visiona on hoitaa lapsia ja nuoria projektien ja perussuojelun avulla, sekä edistää tietoutta perusoikeuksista, terveydestä, elämästä ja koulutuksesta. Järjestön tehtävänä on ehkäistä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa ja hoitaa väkivallan uhreiksi joutuneita lapsia ja nuoria. Järjestön arvoihin kuuluvat kristilliset periaatteet, ammattiosaaminen hoitotyössä, eettisyys, avoimuus ja osallistuminen yhteiskuntaan.

Järjestön tehtävänä on työskennellä lasten ja nuorten oikeuksien puolesta, jotka ovat sosiaalisesti haavoittuvassa asemassa. Tavoitteena on tarjota nuorille ja lapsille edellytykset kasvaa osalliseksi Brasilialaiseen yhteiskuntaan sekä tarjota heille tasokasta elämänlaatua pohjautuen kristillisiin periaatteisiin. Koulutusta pidetään Brasiliassa erityisen tärkeänä lasten ja nuorten tulevaisuuden kannalta yleisesti sekä lastenkotien työntekijöiden keskuudessa.

1.3 Toimintaympäristönä Brasilia

Brasilia on asukasluvultaan ja pinta-alaltaan maailman viidenneksi suurin maa. Vuonna 2017 asukasluku oli noin 207 miljoonaa. Maa koostuu osavaltioista, joista São Paulo on asukasluvultaan yksi suurimmista Rio de Janeiron ja maan pääkaupungin rinnalla. (Central Intelligence Agency 2018.) São Paulon osavaltiossa on noin 45 miljoonaa asukasta. Refúgio ACB sijaitsee São Paulon osavaltiossa Sorocabanimisessä kaupungissa. Sorocaban asukasluku on noin 660 tuhatta asukasta eli noin Helsingin kokoinen. (IBGE 2017.)

Brasilian valtion väestön tuloerot ovat erittäin suuret, kuin myös paikallisesti. Julkinen perusopetus on lapsille ilmaista, mutta opetuksen taso on heikko. (Amelie 2010.) Julkisiin yliopistoihin on vaikea päästä, jos ei ole käynyt yksityistä eli maksullista peruskoulua. Yksityiset yliopistot ovat opiskelijoille kalliita, mutta opiskelemaan pääseminen on helpompaa kuin julkisiin yliopistoihin. Brasilian talous on ollut jo pidemmän aikaa kasvussa, mutta ihmisten taloudellinen eriarvoisuus on silti säilynyt. (Custódio 2013, 53-54.) Minimipalkka on tällä hetkellä 954 realia eli noin 237 euroa kuukaudessa. Minimipalkkaa on nostettu kahdenkymmen vuoden aikana paljon ja esimerkiksi kymmenen vuotta sitten se oli puolet nykyisestä. (Salario Mínimo 2018.) Suomeen verrattuna Brasiliassa eläminen ei ole merkittävästi edullisempaa. Esimerkiksi osa ruokatarvikkeista saattaa maksaa saman verran kuin Suomessa (Karppinen-Njock 2011).

Brasiliassa rikollisuutta on paljon ja se ilmenee esimerkiksi ryöstöinä ja järjestäytyneenä rikollisuutena. Virkavalta on usein korruptoitunutta, mikä vaikeuttaa rikollisuuden kitkemistä. (Amelie 2010.) Rikollisuus ja päihteiden käyttö Brasiliassa on yleistä

nuorten keskuudessa. Lakia rikkoneista nuorista suurin osa on 16-18-vuotiaita miehiä, jotka asuvat perheensä luona ja joiden perheet ovat pienituloisia. Suurin osa lakia rikkoneista nuorista käyttää myös huumeita ja puolet nuorista ei käy koulussa. Osasyynä nuorten rikollisuuteen on taloudellinen epätasa-arvo ja valtion heikko panostus esimerkiksi sosiaaliapuun ja parempaan koulutukseen. Tätä päivää leimaa materialistiset haaveet ja malttamattomuus, mikä altistaa vähätuloisia nuoria rikolliseen toimintaan. Olisi tarpeen kannustaa nuoria koulunkäyntiin ja puuttua heidän huumeiden käyttöön, sekä auttaa heitä sopeutumaan osaksi yhteiskuntaan. Pitäisi panostaa enemmän yhdessäoloon ja arvoihin kuten toisten kunnioitukseen ja ystävällisyyteen. (Pereira 2011.)

1.4 Kehitystyön tarve

Opinnäytetyöni tilaajana toimi järjestön puheenjohtaja, joka tekee tätä työtä vapaaehtoisena päivätyönsä ohella. Hän halusi päivittää tietämystään lastenkodin arjesta, mutta hänen resurssit eivät riittäneet siihen, että hän olisi itse ollut intensiivisesti mukana arvioimassa yksikköjen toimintatapoja. Kun tekee samaa työtä pitkään, niin helposti kangistuu samoihin kaavoihin. Hän uskoo, että ulkopuolinen arvioija voisi kiinnittää huomiota asioihin, jotka muuten voisivat jäädä huomaamatta. Havainnoijan tuli olla neutraali henkilö eli ei järjestön sisältä, arviointi pysyisi mahdollisimman puolueettomana. Tilaaja ei halunnut paikallista toimijaa, sillä hän epäili paikallisella olevan omat ennakkoluulonsa kehittämisen mahdollisuuksista. Yleinen taloustilanne on yhdistyksillä ja järjestöillä tällä hetkellä heikko. Usein esitetään rahan puutteen olevan este toiminnan kehittämiseksi.

Tilaaja pyysi minua tekemään havainnointia ja huomioita lastenkotien arjesta ja esittämään kehitysideoita heidän toiminnastaan. Ehdotin, että lastenkotien arjen havainnoinnin lisäksi haastattelisin myös lapsia ja nuoria sekä työntekijöitä. Tilaajan mielestä haastattelut olivat myös hyvä ajatus. Halusin sisällyttää nuorten ja työntekijöiden mielipiteet opinnäytetyöhöni ja osallistaa heitä mukaan toiminnan kehittämiseen. Tilaaja mainitsi erityisesti tämän hetken haasteena nuoret, jotka eivät osallistu harrastustoimintoihin eivätkä käy koulua. Näillä nuorilla on motivaatio-ongelmia ja osa nuorista joutuu usein hankaluuksiin ilkeillä tai epäasiallisen käytöksen vuoksi.

Tein järjestölle opinnäytetyön lisäksi harjoittelua ja lähdin työstämään tilaajan toiveita ensin osana harjoittelua. Myöhemmin päätin tehdä opinnäytetyön näistä pyydetyistä huomioista ja kehitysehdotuksista. Opinnäytetyö keskittyy neljään lastenkotiin, joissa asuu vanhempia nuoria. Viides lastenkoti, jossa asuu nuorimmat lapset, jäi harjoittelun ja opinnäytetyön ulkopuolelle. Jatkossa käytän neljästä lastenkohdin yksiköistä nimityksiä talo A, talo B, talo C ja talo D. Työntekijöiden kyselyyn tosin sai vastata kaikkien talojen hoitohenkilökunta ja toimistohenkilökunta. Koin, että osaamisellani on enemmän annettavaa juuri nuorten kanssa ja tämä oli myös tilaajan toivomus.

Kentän palautteesta ja omista huomioista olisi riittänyt aineistoa useampaankin opinnäytetyöhön. Kehitystyön rajasin lastenkotien nuorten arkeen. Peilaan toimintaa järjestön tavoitteisiin ja lainsäädäntöön. Työn hyödyllisyyden ja käytettävyyden kannalta on tärkeää, että kehitysideat on mahdollista toteuttaa olemassa olevilla resursseilla. Opinnäytetyössäni minulla ei ole resurssien vuoksi mahdollista osallistua kehitysehdotusten toteutukseen, mutta haluan kannustaa järjestöä osallistamaan työntekijöitä mukaan toiminnan kehittämiseen.

Opinnäytetyön aihe ja tarve selvisivät harjoitteluni alussa, mutta työ tarkentui harjoittelun aikana. Kohderyhmänä ei suoranaisesti ole kaikkien neljän lastenkotien nuoret, mutta opinnäytetyön tulokset ja kehitysehdotukset toki palvelevat kaikkia talon asukkaita. Kohderyhmäksi rajautui lopulta joukko nuoria, joille ei ole yhtä ja ainuttakaan kuvausta. Heidän keskuudessa esiintyy yhtä tai useampaa seuraavista ongelmista: päihteiden kokeilu, ilkkivalta tai muu toistuva epäasiallinen käytös, poissaolot koulusta, koulunkäynnin laiminlyönti kokonaan ja työttömyys, matala koulumotivaatio, nuoren vähäinen tai olematon osallistuminen harrastuksiin ja muihin vapaa-ajan aktiviteetteihin lastenkodissa ja sen ulkopuolella. Tavoitteena oli luoda kokonaiskuva näiden nuorten arjesta ja heidän haasteisiin vaikuttavista tekijöistä. Opinnäytetyössä kuvaan näiden nuorten eli kohderyhmän arkea ja tuon esille kehitysideoita heidän elämäntilanteen parantamiseksi. Kehitysideat ovat hyödyllisiä järjestölle myös tulevaisuudessa.

2 KEHITYSTYÖN MENETELMÄT

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, joka on tehty etnografisella otteella. Tutkimuskysymys oli laaja ja sitä oli lähestyttävä monelta suunnalta ja erilaisilla menetelmillä. Aineiston keräsin haastatteluilla, kyselyillä ja käyttämällä osallistuvaa ja osallistumatonta havainnointia. Laadullisessa tutkimuksessa tavoite on ymmärtää syvällisemmin tutkittavaa ilmiötä ja kuvata sitä. Määrällisessä tutkimuksessa tavoite on saada yleistyksiä tutkittavasta asiasta, mutta laadullisessa tutkimuksessa ei tavoitella samaa. Lähtötilanne laadullista tutkimusta tehdessä on yleensä se, ettei tutkittavasta asiasta tiedetä kovinkaan paljoa. Laadullisen tutkimusprosessin tarkka määrittely etukäteen on hankalaa.

Analyysointi kulkee mukana tutkimuksessa alusta asti ja se vie tiedonkeruuta tiettyyn suuntaan. (Kananen 2014b, 16-28.) Vierailuni alussa käytin ainoastaan havainnointia. Tutkimuksen edetessä tuli esille asioita, joita halusin tarkentaa haastatteluilla ja kyselyillä. Halusin myös osallistaa nuoret ja työntekijät vahvemmin osaksi kehitystyötä.

2.1 Etnografinen ote

Etnografisessa tutkimuksessa on keskeistä, että tutkija elää tutkittavan asian kanssa esimerkiksi tutkittavan ryhmän kanssa (Järvinen & Järvinen 2010, 95). Etnografinen tutkimus on laadullinen ja siinä voidaan hyödyntää laadullisen ja määrällisen tutkimuksen menetelmiä. (Kananen 2014b, 23.) Haastattelu ja havainnointi ovat olennaisia menetelmiä etnografiassa (Kananen 2014a, 18). Paikkaa, jossa etnografi työskentelee, kutsutaan kentäksi ja kentällä päivittäisiä askareitaan hoitavia ihmisiä kutsutaan informanteiksi. Opinnäytetyössäni käytän informanteistani eli henkilökunnasta ja nuorista myös nimitystä tiedonlähde. Etnografi on tiiviissä vuorovaikutuksessa ja kommunikoi informanttien kanssa. Tutkimuksessa aineisto muodostuu pääosin vuorovaikutteisen tiedon pohjalta. Tutkija ja informantit yleensä keskustelevat keskenään heille tärkeistä ja merkityksellisistä asioista ja löytävät yhtymäkohtia, vaikka he tulisivat hyvin erilaisista yhteiskunnista.

Kentällä tulee aina myös hämmentäviä tilanteita, eikä tutkija aina ymmärrä esimerkiksi informanttien toimintamalleja. Nämä eroavaisuudet ja aukot ymmärryksessä ohjaa tutkimusta eteenpäin. Etnografin olemus muuttuu tutkimuksen varrella tietämättömästä ulkopuolisesta hyvin kenttään sopeutuneeksi. Tutkijan havainnointi ja kiinnostuksen kohteet tarkentuvat, kun tutkija on tutustunut kenttään jo pidempään. Esimerkiksi kielitaidon karttuminen ja paikallisten käytöstapojen oppiminen lisää havainnointikykyä. Tutkimuksen loppupuolella tutkijan tulisi ymmärtää kenttää informantin näkökulmasta. (Gould 2016, 11-13.)

Etnografiassa keskeisenä työkaluna on refleksiivisyys. Refleksiivisyys on moniselitteinen käsite ja sitä voi tehdä eri tulokulmista. Tutkijan tulee tunnistaa ja kyseenalaistaa oma ajattelumaailmansa ja arvot. Hänen tulee pohtia, mitkä ominaisuudet esimerkiksi sukupuoli tai asema vaikuttavat havainnointiin ja aineistonkeruuseen sekä reflektoida näitä lukijalle. Tutkijan tausta kuten kulttuuritausta toisin sanoen vaikuttaa reflektointiin. Kokenut tutkija tai pitkän aikaa kentällä viettänyt tutkija osaa kyseenalaistaa omia ja kentän peruseriaatteita. (Ranta 2016, 9-37.) Tutkijan samaistuminen informanttien kanssa on hyvin olennainen osa etnografin aineistonmuodostumista. Etnografin tausta vaikuttaa siihen, kuinka paljon hän pystyy samaistumaan tutkittaviensa kanssa. Tutkijan tulee reflektoida esimerkiksi sitä, miten jossain asiassa hänen taustansa ja samaistumisen puute vaikuttaa tutkimustuloksiin. (Gould & Uusihaara 2016, 218.)

Laadullisessa tutkimuksessa ei tavoitella yleistyksiä, jotka ovat enemmän määrällisen tutkimuksen tavoite (Kananen 2014b, 18). Kun arvioidaan määrällisen tutkimuksen luotettavuutta, puhutaan usein validiteetista ja reliabiliteetista. Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä mitä piti. Reliabiliteetti tarkoittaa sitä, että toinen tutkija voisi toistaa saman tutkimuksen ja saada samat tulokset. Näitä on usein kritisoitu laadullisen tutkimuksen laadun mittareina. (Tuomi & Saarijärvi 2009, 136.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tulee raportoida mahdollisimman tarkasti tutkimuksen vaiheita, jotta lukija ymmärtää esimerkiksi millaisin menetelmin aineisto on kerätty ja analysoitu. (Tuomi ja Saarijärvi 2009, 141.)

Tutkimuksessani on etnografinen ote, mikä näkyy selkeimmin siinä, että olin tutkittavien arjessa mukana kolme kuukautta. Etnografit usein ovat paljon pidempiä aikoja kohteessa, mutta tärkeintä on hyvä sopeutuminen informanttien ja kentän kanssa (Gould 2016). Minun ei olisi ollut mahdollista edes esimerkiksi viisumin puitteissa viettää Brasiliassa 90 päivää kauempaa. Koen silti aineiston olevan riittävä, sillä aineisto saavutti jonkinlaisen saturaatiopisteen. Saturaatiolla tarkoitetaan kohtaa, jolloin tutkimuksen kannalta ei tuoteta enää mitään uutta tietoa. Saturaatio kohdan jälkeen haastateltavat eivät tuo esille uusia asioita, joita ei ole jo aineistossa. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 87). Tutkimuksen lopulla en saanut aineistoon merkittävästi enää uutta tietoa, vaan samansuuntaisia huomioita tuli uudelleen vastaan erityisesti havainnointipäiväkirjassa.

Portugalin kielelläni pärjäsi jokapäiväisissä toimissa ja olin perehtynyt alan sanastoon. Opin myös nuorison käyttämää sanastoa nopeasti. Vaikka tutkimuskentällä käytetty kieli olisi tuttu, usein on alueellisia eroja esimerkiksi murteessa ja dialogissa. Tutkijan tuleekin viettää tarpeeksi aikaa kohdemaassa, että hän oppii ymmärtämään kieltä sujuvammin. Merkityksellinen vuorovaikutus voi tapahtua vasta, kun tutkija hallitsee kielen tarpeeksi sujuvasti. (Becker & Geer viitattu 2018.)

2.2 Havainnointi

Yksi menetelmästäni oli havainnointi ja se oli mukana läpi tutkimuksen. Havainnointi oli hyvin luontainen tapa aloittaa vierailuni, sillä se toimi samalla harjoitteluni perehdytyksenä ja tutkimuskenttäni tutustumisena. En ollut ennen tutustunut Brasilian lastenkotien toimintaan ja kaikki käytännöt olivat minulle melko vieraita. En ollut myöskään puhunut portugalia hetkeen ja ensimmäisinä viikkoina palautin mieleen portugalin sanastoa. Havainnointi on hyvä menetelmä, silloin kuin tutkimuskenttä ja sen ilmiöt ovat vieraita tutkijalle. Jos tutkija ei tiedä ilmiöstä mitään, niin hän ei voi edes rajata keskustelunaiheita. Haastattelu ei ole mahdollista, jos yhteistä kieltä ei ole ollenkaan. Silloin havainnointi on ainut keino kerätä aineistoa. Hyvä puoli havainnoinnissa on autenttinen ympäristö eli tutkimusta tehdään tutkimuksen kohteen luonnollisessa ympäristössä. (Kananen 2014b, 65-66.)

Havainnointi kulkee käsikädessä päiväkirjan kanssa eli tehdyt havainnot kirjataan muistiin. Varsinkin tutkimuksen alkuvaiheessa tutkimuskysymykset eivät ole selvillä. Kaikki havainnot on hyvä kirjata ylös, vaikka sillä hetkellä havainto ei tuntuisi oleelliselta. Aineiston analyysin kannalta aineistosta voi myöhemmin löytyä jotain sellaista, joka on hyödyllistä. (Kananen 2014b, 67.) Havainnoinnin tukena pidin päiväkirjaa ja suurimman osan haastatteluista äänitin ja litteroin. Litterointi tarkoittaa sitä, että nauhoitettu haastattelu kirjoitetaan tekstimuotoon (Kananen 2014b, 101). Osa haastatteluista on tehty pelkillä muistiinpanovälineillä. Havainnot voidaan määrittellä muodostuvan aistien kautta. Esimerkiksi kuuloaistin kautta saadut kokemukset muuttuvat tiedostuneiksi havainnoiksi ja havainnot tutkija kirjaa muistiin jälkikäsitteilyä varten. (Gould 2016, 13.)

Havainnointi voidaan erotella neljään ryhmään osallistumisasteen perusteella. Ensimmäinen on havainnointi ilman varsinaista osallistumista ja toinen on osallistuva havainnointi. Kolmas on osallistava havainnointi ja neljäs on piilohavainnointi. Osallistavaa havainnointia kutsutaan myös toimintatutkimukseksi. (Grönfors 2011, 49.) Osallistavan havainnoinnin aikana pyritään kehittämään toimintaa ja sillä halutaan yhteisössä pitkäkestoisempi muutos. Osallistava havainnointi on oppimista ja sen aikaansaamaa muutosta. (Kananen 2014b, 67.)

Piilohavainnoinnissa tutkittavat eivät tiedä, että heitä tutkitaan eli havainnoidaan. Menetelmää ei pidetä kovin eettisenä. (Kananen 2014b, 66.) Piilohavainnoinnin epäeettisyys liittyy siihen, onko tutkijalla oikeutta vastaanottaa tietoa tutkittavilta. Piilohavainnointi myös loukkaa henkilönsuojaa ja tutkittavien yksityisyyttä. Tämä menetelmä myös pilaa tutkijoiden ammattikunnan arvostusta. Denzin (1968, 502) mielestä piilohavainnointi on tieteennimissä sallittua, vaikka tutkittavilta ei olisi kysytty lupaa. (Grönfors 2011, 59-60.)

Kenttätutkimuksessani käytin vain osallistumatonta ja osallistuvaa havainnointia. Osallistavaan havainnointiin eli kehityksen aikaansaamiseksi ei ollut riittävästi aikaa. Toiminnan kehittäminen paikan päällä ei myöskään ollut tilaajan toive. Yhteen lastenkotien haasteeseen kuitenkin puutuin, eli pyrin lisäämään nuorten aktiviteetteja. Tein nuorten kanssa monenlaisia asioita ja se saattoi hetkellisesti lisätä heidän päiväaktiviteettejaan. Nuoret saivat varmasti uusia kokemuksia ja oppivat uusia asioita,

mutta lähtökohtaisesti en edes oletanut tämän toiminnan muuttavan lastenkotien toimintaa pysyvästi. Tilaajana toimi järjestön puheenjohtaja ja kenttänä toimi järjestön lastenkodit. Mielestäni piilohavainnointi olisi ollut epäeettistä ja tuntunut epäreilulta henkilökuntaa ja nuoria kohtaan. Toiseksi puheenjohtaja olisi näyttäytynyt hyvin epäluotettavassa valossa, jos hän esimerkiksi myöhemmin kertoisikin henkilökunnalle tilanneensa tällaisen piilohavainnoijan tutkimaan hänen puolestaan järjestön lastenkoteja. Osallistuva havainnointi vaatii tukijan pääsyn tutkittavien joukkoon ja hyväksymisen yhteisöön (Kananen 2014b, 67).

Ensimmäisillä kerroilla lastenkodeissa vieraillessani en osallistunut heidän arjen askareisiin kovinkaan paljoa ja olin melko passiivinen havainnoija eli havainnoin ilman osallistumista. (Grönfors 2011, 49-50.) Osallistuin sen verran, kun osasin esimerkiksi leikin lasten kanssa ja tutustuin henkilökuntaan. Aluksi en ollut perillä lasten ja nuorten aikatauluista, joten en osannut auttaa kouluun lähtemisen valmisteluissa. En myöskään tuntenut esimerkiksi lastenkotien sääntöjä, joten en puuttunut jonkun nuoren tai lapsen tekemisiin. On hyvä pysyä passiivisena osallistujana, kun ryhmän toiminta on vierasta tutkijalle. Havainnoidessa jotain tutkijalle vastenmielistä esimerkiksi rikollista toimintaa, ei ole syytä osallistua toimintaan mukaan. Yleensä passiivisesta havainnoinnista siirrytään kuitenkin vähitellen osallistuvaan havainnointiin. (Grönfors 2011, 49-50.)

Otin pikkuhiljaa enemmän roolia lastenkodin arjessa ja osallistuin enemmän, mikä oli tosin osa minun siellä tekemääni harjoittelua. Olisi tuntunut myös epäluonnolliselta olla kolme kuukautta passiivinen havainnoija heidän arjessaan. Järjestö pyrkii kodin-omaisuuteen lastenkodeissaan. Heidän askareisiin oli melko luonnollista osallistua tutustumisen jälkeen.

Wax (1971, 15-16) jakaa tutkimukset kolmeen osaan, joissa tutkija on mukana toiminnassa. Ensimmäiseksi vaiheeksi hän rajaa tutustumisen ja yhteyden luomisen tutkittavien kanssa, mikä on edellytys itse tutkimuksen tekemiselle. Tänä aikana tutkija etsii ja asettuu johonkin tiettyyn rooliin yhteisössä, mikä tapahtuu yhteistyössä tutkittavien kanssa. Toinen vaihe on itse tutkimus eli tutkija on jo asettunut tiettyihin toimintoihin yhteisössä, jolloin hän keskittyy itse aineiston keruuseen. Viimeiseksi vaiheeksi Wax erottelee raportin tekemisen. Kenttään tutustuminen ja sopeutuminen,

sekä ymmärrys ei siis tapahdu hetkessä. (Grönfors 2011, 49-50 suom.) Osallistuva ja osallistumaton havainnointi sulautuvat usein yhteen, eikä selkeää rajaa välttämättä voi vetää niiden välille. Olennaista on se, ettei kenttätöön alussa osallistu harkitsemattomasti toimintoihin ja sillä tavalla pilaa suhteitaan tutkittavien kanssa. Vaikka osallistuminen olisi mahdollista, se ei aina ole kannattavaa. (Grönfors 2011, 49-50.)

Kerron esimerkin asteittain osallistumisesta havainnoijana kenttätöössäni. Jos olisin esimerkiksi ensimmäisellä kerralla talossa vieraillessani ruvennut tiskaamaan, sitä oltaisiin voitu pitää epäkohteliaana toiminnalta vierailevalta henkilöltä. Olen huomannut, että brasilialaiset ovat hyvin vieraanvaraisia ja he voivat kokea olevansa epäonistuneita vieraanvaraisuudessaan, jos vieras siivoaa omat jälkensä. Heti siivousaskareisiin ryhtyminen olisi saattanut viestiä henkilökunnalle myös sitä, että ne kuuluisivat oleellisena osana harjoitteluani ja kenttätöötäni. Se olisi voinut viestiä myös tahdittomuutta tai tökeryyttä.

Olin lastenkodeissa pääosin arkipäivinä aamusta iltaan ja päivän mittaan saattoi olla hetkiä, jolloin ei tapahtunut mitään erityistä. Vaikka osallistuin joihinkin päiväaskareisiin, se ei vähentänyt aikaa aineiston keruulta. Päinvastoin se saattoi lähentää väljääni tutkittavien kanssa. Aika pian tutustumisen jälkeen pyrin auttamaan henkilökuntaa heidän askareissaan ja tämä koettiin erittäin tervetulleena. Tulkitsin sen myös olevan merkki siitä, että en ollut enää pelkkä vieras. Se, että tiskasin omien astioideni mukana muutkin astiat, oli hoitohenkilökunnalle merkki myös huomaavaisuudesta ja he olivat kiitollisia pienestä vaivannäöstä. Toisaalta informanteilla voi olla motiiveja markkinoida tutkijalle jotain omaa, mikä voi vääristää tutkimustuloksia (Ranta 2016, 28-31). Van Maanen (1979) mukaan kaikkea informanttien sanomaa ei tulekaan ottaa absoluuttisena totuutena (Järvinen & Järvinen 2010, 96).

Etnografi tulee ikään kuin natiiviksi tutkimuksen aikana. Etnografi saa syvällisen käsityksen tutkittavasta asiasta. (Järvinen & Järvinen 2010, 95.) Tutkijan koulutus saattaa vaikuttaa käytettävään sanastoon ja tutkittavien kanssa sitä saattaa joutua muuttamaan. Koulutustaustasta riippuen ihmiset ovat omaksuneet erilaista sanastoa. Ymmärryksen takaamiseksi tutkijan on löydettävä tasapaino akateemisen sanaston välttelyn ja liian yksinkertaistetun puheen välillä. (Grönfors 2011, 57.) Whyten (1955, 304) kokemuksen mukaan tutkijan ei ole hyvä kopioida esim. puhetyyliä eikä vaate-

tusta täysin, sillä vain ryhmän oikeilla jäsenillä on siihen oikeus. Kopioimista ei pidetä sopivana. Tutkijan ja tutkittavien välinen ymmärrys riittää, eikä heidän puhetyyliään tarvitse täysin omaksua. (Grönfors 2011, 57 suom.)

Havainnointi ilman osallistumista on suositeltavaa, kun tutkija kokee, ettei toiminta ole sopivaa häneltä itseltään tai toiminta on jotenkin vastenmielistä (Grönfors 2011, 49-50). Kerron seuraavaksi muutaman esimerkin, milloin minun ei kannattanut osallistua nuorten toimintaan. Vietin paljon aikaa nuorten kanssa ja teimme erilaisia aktiiviteetteja. Nuoret olivat yksi havainnointiryhmä. Nuoret käyttivät paljon sanastoa, joka on heidän ikäisilleen ja alueelle tyypillistä. Osa sanoista on sellaisia, että aikuisen suusta se saattaa kuulostaa hauskalta ja aikuinen pystyy rikkomaan jollain tavalla jäätä tällä tavalla. Yksi tällainen sana on synonyymi sanan kaveri kanssa. Osa heidän käyttämästä kielestä on kuitenkin kirosanoja tai hyvin epäkunnioittavia ilmaisuja. Jos joku työntekijä tai minä käyttäisimme näitä ilmaisuja puheessa, olisimme voineet menettää auktoriteetin nuoriin tai nuoret olisivat voineet käyttää sitä meitä vastaan myöhemmin. Tutkimuksen aikana tulimme nuorten kanssa hyvin tutuiksi ja tutkijana pyrin asettumaan mahdollisimman paljon heidän tasolleen.

Toinen esimerkki liittyy tanssimiseen. Brasiliassa on rikas musiikkikulttuuri ja monenlaisia musiikkityylejä. Olen itsekin kuunnellut näitä musiikkityylejä monipuolisesti. Brasilialaiset kuuntelevat myös kansainvälistä musiikkia. Vaikka minä kuuntelen kaikkia näitä musiikkityylejä, usein paikalliset eivät pitäneet näistä kaikista. Yksi näistä nuorten suosimasta musiikkityylistä sisälsi usein hyvin epäasiallisia sanoituksia. Tähän musiikkityyliin liittyi yleensä myös seksuaalisesti provosoiva tanssiminen. Lapset ja nuoret opettivat minulle monenlaisia leikkejä ja pelejä. He myös kuuntelivat tätä musiikkia ja tanssivat sitä. He pyysivät myös minua mukaan tanssimaan heidän kanssaan tämän musiikin mukana. Tämän tanssityylin tanssiminen heidän nähden olisi tehnyt minusta epäuskottavan heidän silmissään. Vaikka nuoret saattoivat kannustaa minuakin kokeilemaan, niin se ei olisi ollut minulta tai henkilökunnalta sopivaa. Jonkun toisen tanssilajin tanssiminen heidän kanssaan olisi ollut eri asia ja osallistuminen olisi osoittanut esimerkiksi heittäytymiskykyä.

Kananen (2012) lajittelee havainnointia sen perusteella, vaikuttaako tutkija läsnäololleen tutkimus tuloksiin ja kuinka paljon. Piilohavainnoinnissa ja osallistumattomassa

havainnoinnissa tutkijalla ei ole oikeastaan vaikutusta. Piilohavainnoinnissa vaikutusta ei ole ja saatu tieto on hyvin autenttista. Osallistumattomassa havainnoinnissa tutkijan läsnäolo saattaa olla merkitystä tutkittavien käyttäytymiseen ja vaikuttaa tutkimustuloksiin. Osallistuva ja osallistava havainnointi vaikuttaa tutkittaviin eniten. (Kananen 2014b, 66.)

Tutkijalla saattaa olla suurempi vaikutus tutkittaviin kenttätyön alussa. Tutkittavat saattavat haluta antaa hyvän kuvan itsestään ja he käyttäytyvät eri tavalla tutkijan läsnäollessa. Tutkijan vaikutus tilanteeseen on suurempi, jos tutkittavat kokevat tilanteen intiimiksi. Kun tutkija viettää pitkiä aikoja tutkimuskentällä, tutkittavat tottuvat häneen ja heidän käyttäytyminen usein normalisoituu. (Grönfors 2011, 51.) Lestadiolaiskylää tutkineet tukijat huomasivat tutkimuksessaan, että kyläläiset yrittivät näyttää aluksi mahdollisimman positiivisen kuvan kylästään. Tutkimuksen loppupuolella kyläläisten toiminta normalisoitui ja he uskalsivat kertoa myös heikkoukista. (Suolinna & Sinikara 1986, 166.)

Havaitsin toiminnan normalisoitumisen myös lastenkodin nuorissa ja hoitohenkilökunnassa. Minua kohdeltiin aluksi todella vieraanvaraisesti ja hämmästyin, kuinka huomaavaisia suurin osa nuorista osasi olla. Huomasin, että lastenkodeissa vierailee myös hyvin paljon muitakin henkilöitä ja nuoret ovat tottuneita vierailijoihin. Taloissa käyvät tuttuina ihmisinä psykiatri ja kirkon vapaaehtoisia, mutta myös vieraampia henkilöitä kuten erilaisia tarkastajia ja lahjoittajia. Henkilökunta ja nuoret ovat tottuneet siihen, että he joutuvat näyttämään parastaan tarkastajille ja lahjoittajille aika ajoin.

Aluksi monet nuorista ja lapsista antoivat parastaan esimerkiksi kuinka reippaita he ovat ja näyttivät paikkoja. Toki nämä kuuluvat ihan peruskäytöstapoihinkin. Lahjoittajille hyvän puolen näyttäminen palkittiin usein melko pian, sillä lastenkodin asukkaat saivat erilaisia tuotteita, vaatteita ja ruokalahjoituksia yrityksiltä. Lapset ja nuoret ymmärsivät hyvin pian, ettei he materiaalisesti hyötyisi minusta. Nuoret kysyivät minulta pariin kertaan, että toinko heille mitään. Minulla oli aikaa tehdä heidän kanssa erilaisia aktiviteetteja ja jutella. Lapset ja nuoret ymmärsivät, että minulla on aikaa esimerkiksi pelata pelejä yhdessä heidän kanssa. Osa heistä heti sisään astuessani kysyi minua mukaan esim. leikkimään tai lähtemään heidän kanssa puistoon. Alkuvaiheen

jälkeen osa heistä ei ollut enää niin kiinnostuneita seurastani, vaikka aluksi nämä samat nuoret olivat hyvin kiinnostuneita ja mukavia minua kohtaan. Minusta oli tärkeää nähdä tämä normalisoituminen, sillä se antoi lastenkotien arjesta ja haasteista paljon realistisemmän kuvan. Nuoret käyttäytyivätkin minun läsnä ollessani paljon paremmin kenttätyön alkupuolella.

Toinen normalisoitumisen esimerkki liittyy henkilökunnan hyvinvointiin. Jotkut työntekijät olivat minulle avoimia jo heti alussa heidän kokemistaan puutteista työpaikallaan. Puutteet ja haasteet, joita he minulle kertoivat, liittyivät hyvin laajasti erilaisiin seikkoihin lastenkotien arjessa. Alussa osa henkilökunnasta kuitenkin suhtautui minuun vähän varauksella. He eivät kertoneet työstään tai työympäristöstään mitään negatiivisia asioita. Näiden henkilöiden varauksellisuus kenttätyöni aikana häveni ja he paljastivat todellisen mielipiteensä. Heidän arkeensa mahtuu monenlaisia hetkiä kuten rauhallisia ja vilkkaita sekä palkitsevia että kuormittavia. Haastavina ja raskaina päivinä henkilökunta kertoi usein työpaikan puutteista. Joskus he jopa avautuivat siitä, kuinka väsyneitä he ovat.

2.3 Haastattelut ja kysely

Strukturoidussa haastattelussa kysymykset ja vastaukset ovat valmiina, mikä edellyttää ilmiön ja siihen liittyvien teorioiden tuntemista (Kananen 2014a, 90). Haastatelluissani kysymykset olivat kaikille samat, mutta järjestys ja sanamuodot vaihtelivat. Usein toistin kysymyksiä vähän eri tavalla, jos haastateltavat eivät ymmärtäneet kysymystä. Kysymykset määräytyivät jo tekemieni havaintojen perusteella, sillä halusin saada lisää tietoa juuri näihin aiheisiin. Vastausvalinnat eivät olleet valmiina, sillä en tuntenut tutkimaani ilmiötä vielä niin hyvin. Strukturoidulla haastattelulla en olisi saanut myöskään kovin syvällistä materiaalia. Haastattelu oli siis puolistrukturoitu. Puolistrukturoidulle haastattelulle on erilaisia määritelmiä ja synonyymeja kuten esimerkiksi teemahaastattelu. Usein kuitenkin jokin kohta haastattelusta on määritelty etukäteen ja jäljelle jäävää voi soveltaa tilanteen mukaan.

Fielding (1993, 136) mukaan puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset esitetään samalla tavalla kaikille, mutta järjestys voi muuttua. Eskola ja Suonranta (1998)

toteavat, että puolistrukturoidussa haastattelussa vastausvaihtoehtoja ei ole ennalta määritelty, mutta samat kysymykset esitetään kaikille haastateltaville. Robinsonin (1995) mielestä kysymysten sanamuotoa voi vaihdella (Hirsijärvi & Hurme 2009, 47.) Teemahaastattelussa tutkijan on oltava fyysisesti läsnä tilanteessa. Yksittäisten kysymysten sijasta keskustellaan aiheista eli teemoista (Kananen 2014a, 91). Teemahaastattelussa haastattelija aloittaa jostain teemasta ja syventää aihetta pikkuhiljaa. Haastateltava saa puhua aiheesta melko vapaasti. Haastattelija tekee tarkentavia kysymyksiä. (Kananen 2014a, 91-95).

Tutkijan tutkimusongelman kokonais käsityksen saamiseen haastattelu voi olla hyvä menetelmä (Kananen 2014a, 89). Haastattelua ja kyselyä käytetään, kun halutaan saada selville ihmisen ajatuksia tai syitä hänen toiminnalleen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72; Kananen 2014b, 66). Pelkällä havainnoinnilla ei saada selville tutkittavan ajatuksia (Kananen 2014b, 66). Haastattelu tarjoaa tutkittavan tulkinnan aiheesta (Kananen 2014a, 88). Hyvänä puolena haastattelussa on myös se, että haastattelija voi kysyä kysymyksen uudelleen ja tehdä selventäviä kysymyksiä varmistaakseen sen, että tulee ymmärretyksi. Haastattelija voi myös pyytää haastateltavaa selventämään jotakin vastausta. Haastattelussa on mahdollista myös vaihtaa kysymysten järjestystä haastattelun etenemisen mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Ryhmähaastattelussa keskustelu on usein spontaanimpaa ja haastattelijan tulee kyetä puhumaan koko ryhmälle huomioiden myös yksilöt. Watts ja Ebbutt (1987) toteavat, että ryhmämuotoisessa haastattelussa korostuu enemmän keskustelun ylläpitäminen ja ohjaaminen. Haastattelija ohjaa keskustelua esimerkiksi takaisin aiheeseen ja antaa puheenvuoron myös hiljaisemmille osanottajille. Sulkusen (1990, 264) mukaan ryhmähaastattelulla saadaan ryhmän kesken jaettuja mielipiteitä. Snäll (1997,46) toteaa, että ryhmäläisten mielipiteet vaikuttavat toisiinsa ja yhteisen kannan muodostaminen vaatii yhdessä keskustelua. (Hirsijärvi & Hurme 2009, 61-62.)

Ryhmähaastattelu on ajallisesti tehokkaampi menetelmä, kuin yksilöhaastattelu. Ryhmädynamiikalla on merkitystä haastattelun kannalta. (Hirsijärvi & Hurme 2009, 63.) Jaoin ryhmät niin, että ryhmäläiset tulevat toimeen keskenään. Joillakin sisaruksilla ja kaveruksilla oli sellainen vaikutus toisiinsa ja muuhun ryhmään, että se olisi häirinnyt haastattelua. Haastattelin heidät eri ryhmissä. Ryhmähaastattelun tunnelma

voi olla rennompia, kuin yksilöhaastattelun. Haastateltavilla on toisiinsa vaikutus, riippuen haastattelun teemasta. Ryhmäläiset voivat auttaa toisiaan muistamaan asioita tai he voivat myös rajata toistensa tiedonantia. (Grönfors 2011, 63.) Valitsin ryhmähaastattelun siksi, että uskon heidän ryhmässä tuottavan enemmän ideoita ja asioita, kuin yksittäin. He uskaltavat ryhmässä sanoa asioita suuremmin ja yksilöhaastattelu olisi voinut vaikuttaa kuulustelulta.

Haastatteluissa haasteena on kielen moninaisuus. Puhekielessä käytämme ilmaisuja vapaammin ja sanojen merkityksillä eri henkilöiden kanssa voi olla suuria eroja. Näiden tulkitseminen voi olla haasteellista. Tutkijalla tulee olla herkkyyttä tehdä tulkinta haastateltavan sanomisista. Hänen tulee myös osata lukea rivien välistä. Tutkija ei pelkää taltioi puhetta, mutta hänen on osattava myös lukea kehonkieltä. Kehollinen viestintä voi kertoa jotain muuta, joka on erilaista ja uutta kuin sanallinen viestintä. Haastattelun avulla saadaan lisää tietoa tutkittavasta aiheesta, mistä syntyy uusia kysymyksiä. (Kananen 2014a, 88.) Ei välttämättä ole metodia, jolla ylivoimaisesti saadaan parhaiten totuus selville (Alasuutari 2011, 106). Haastattelulla ei saada välttämättä todenmukaista aineistoa, sillä tietoa voidaan kertoa tutkittavan oman tai jonkun muun edun kannalta positiivisessa valossa. (Kananen 2014a, 89.) Josselsonin (2013) mukaan haastatteleminen saatetaan saada vastauksia, jotka ovat yleistyksiä aiheesta tai yleisesti hyväksytyjä. Tämän sijasta tulisi kysyä haastateltavien omia kokemuksia aiheesta. (Kananen 2014a, 97.)

Haastattelijan tulee luoda luotettava ilmapiiri, kunnioituksella, arvostuksella ja kiinnostuksella haastateltavaa kohtaan. Haastattelija ei voi kyseenalaistaa mielipiteitä, eikä hän voi tuoda omiaan esille. (Kananen 2014a, 89.) Haastattelijan on tärkeää luoda ilmapiiri mukavaksi ja rennoksi (Grönfors 2011, 61). Jotta tutkija saa mahdollisimman paljon aineistoa tutkittavasta aiheesta, on hänen hyvä ohjata haastattelua oikeaan suuntaan. Jos haastateltava puhuu aiheen ulkopuolelta, haastattelijan tulee hienovaraisesti ohjattava haastateltava takaisin aiheeseen. (Kananen 2014a, 97.) Hyvä haastattelija ei keskeytä haastateltavaa kesken lauseen vaan palauttaa keskustelun aiheeseen huomaamattomasti. Haastateltavan keskeyttäminen voi viestiä hänelle, että hän sanoi jotain väärää tai ettei hänen antamansa informaatio ole arvokasta. (Grönfors 2011, 62.) Tutkijan ei ole suotavaa myöskään johdatella haastateltavaa esimerkiksi kannustamalla ja kertomalla omia mielipiteitään (Kananen 2014a,100).

Haastattelijan on hyvä havainnoida haastattelutilannetta muutenkin esimerkiksi äänenpainoa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73).

Hyvällä haastattelijalla on kiinnostusta aiheeseen ja herkkyyttä haastattelutilanteessa esimerkiksi tunnereaktioille. Jos haastattelutilanne saa haastateltavassa voimakkaita tunnereaktioita, on haastattelijan hyvä muuttaa strategiaa. (Hirsijärvi & Hurma 2009, 68.) Jätin esimerkiksi juuri taloon tulleen nuoren haastattelemaan, koska moneen kysymykseen vastaaminen edellytti pidempiaikaisempaa asumista talossa. Hänen mielentilansa oli sellainen, että haastattelu olisi voinut herättää hänessä liian suuria tunnereaktioita ja siten olla hänelle haitallinen. Hän oli hyvin turhautunut tilanteeseensa jo valmiiksi ja kehitysideoiden kysyminen häneltä olisi keskittänyt hänen huomiotaan entisestään lastenkodin ongelmakohtiin.

Haastattelussa haastattelija on fyysisesti läsnä tilanteessa ja taltioi haastatteluaineiston jollain tavalla (Tuomi & Sarajärvi 2009,73). Ryhmähaastattelut suoritin paikan päällä lastenkodissa, sillä ryhmän siirtäminen jonnekin muualle ei olisi ollut mahdollista. Haastattelut tuli tehdä nopeasti, että mahdollisimman moni pystyi osallistumaan. Heillä oli erilaisia menoja eri aikaan päivästä. Kaikilla ei ollut edes lupaa poistua. Nuoret kertovat vapautuneemmin asioista kodin ulkopuolella. Aina ei pysty haastatteluapaikkaa valitsemaan, vaan on käytettävä sitä ympäristöä ja tilannetta, joka on tarjolla. (Grönfors 2011, 64.)

Haastattelut suoritin yleensä jossain rauhallisessa nurkkauksessa tai huoneessa. Näin välttyimme suurimmilta häiriötekijöiltä, kuten esimerkiksi muiden lasten keskeytyksiltä. Litterointi on myös helpompaa, kun taustalla ei ole muuta meteliä. Kokosin haastateltavan ryhmän aina lähelle niin, että meidän oli helpompi keskustella ja että kaikkien ääni varmasti kuuluisi tallenteessa. Yhden haastattelun suoritin ulkona, kun ryhmä teki istutuksia kukkapenkkiin. He olivat valmiiksi jo lähekkäin ja kaivoivat saamiaan kasveja kukkapenkkiin. Tällä ryhmällä ei olisi välttämättä riittänyt kärsivällisyyttä haastatteluun pöydän ääressä.

Osa haastateltavista oli innoissaan haastatteluun osallistumisesta ja suurin osa osallistui ilman suostuttelua. Yksi henkilö ei halunnut osallistua suostutteluista huolimatta. Hän oli kuitenkin aiemmin jo ilmaissut joitain kehitysideoita ja mielipiteitä, joita myös

haastattelussa kysyttiin. Suostuttelu on hyväksyttävää, koska jotkut ihmiset pelkäävät uusia tilanteita ja suostuttelulla heidät saattaa saada osallistumaan (Hirsijärvi & Hurme 2009, 85).

Pyrin nauhoittamaan kaikki haastattelut, kerroin heille miksi se on minulle tärkeää ja että heidän anonymiteetti tulisi säilymään. Kysyin heidän lupaansa nauhoitukselle. Kerroin heille, että minun täytyi kysyä heidän lupaansa ja nauhoittamisesta voi kieltäytyä. Mielestäni on tärkeää, että ilmapiiri pysyi luotettavana ja välttiin kielellisiltä väärinymmärryksiltä. En halunnut painostaa heitä suostumaan nauhoitukseen. Hirsijärvi & Hurme (2009, 93) ovat kuitenkin sitä mieltä, ettei suostumattomuuteen kannata antaa mahdollisuutta ja nauhurin käyttö tulisi esittää enemmänkin ilmoitusluonteisesti. Toki he neuvovat, että nauhurin käyttö kannattaa esitellä normaalina käytänteenä. Kahdessa haastatteluryhmässä oli nuori, joka ei suostunut haastattelun nauhoittamiseen. Heidän ryhmä kirjoitti tai kertoi vastaukset minulle.

Kirjoitin muistiinpanoja kuitenkin kaikkien haastattelujen aikana esimerkiksi muut havainnot haastattelutilanteesta. Haastattelu on sujuvampaa, kun se tallennetaan. Tutkija pystyy silloin analysoimaan jälkeenpäin esimerkiksi äänenpainojen merkitystä (Hirsijärvi & Hurme 2009, 92). Jos tutkija on pelkkien muistiinpanojen varassa, aineistosta saattaa mennä ohi asioita, koska muistiinpanojen kirjoittaminen vie tutkijan keskittymisen (Kananen 2014a, 100). Muistiinpanot kirjoitin osittain suomeksi ja osittain portugaliksi. Osa muistiinpanoista oli sellaisia, etten halunnut nuorten ymmärtävän niitä. Olimme yleensä aika lähellä toisiamme ja he saattoivat kyetä lukemaan muistiinpanoni. Välillä suomeksi asiat tulivat nopeammin mieleen ja muistiinpanot oli kirjoitettava nopeasti, ettei mitään olennaista jäisi huomioimatta. Osan muistiinpanoista tein portugaliksi, sillä en välttämättä muistanut tarpeeksi nopeasti vastaavaa ilmaisua tai sanaa suomeksi. Koin nauhoittamisen olevan tärkeää myös kielellisistä syistä. Haastattelija saa kyllä tarkentaa ja kysyä haastateltavalta, jos joku asia jää epäselväksi, mutta en halunnut tehdä sitä koko ajan. Kielellisistä syistä haastattelut olivat nopeampia ja sujuvampia äänityksen avulla. Ajan kanssa kuuntelin nauhoituksia monta kertaa, että ymmärsin, mitä nuoret sanoivat.

Haastattelua ja kyselyä käytetään, kun halutaan saada selville ihmisen ajatuksia tai syitä hänen toiminnalleen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72). Tutkimusongelma rajaa

haastattelussa käytettävät kysymykset (Kananen 2014a, 89). Avoimilla kysymyksillä saadaan laajempia vastauksia ja jatkokysymyksillä voidaan tarkentaa jotain edelliseen kysymykseen liittyen. Dikotomiset kysymykset ovat huonoja ja niitä tulisi välttää, sillä ne eivät anna tutkijalle laadukasta tietoa. Dikotomiset kysymykset ovat sellaisia, että niihin voi vastata kyllä tai ei vastauksin. Itsestään selviä kysymyksiä kannattaa myös välttää. Itsessään selvillä kysymyksillä saadaan tietoa, jonka tutkija jo tietää. (Kananen 2014b, 79.) Henkilökunnalle tein Webropol-kyselyn, koska halusin osallistaa heidät vahvemmin osaksi kehitystyötä. Työntekijöiden haastattelu ei ollut mahdollista, sillä se olisi vienyt liikaa heidän työaikaan. Webropol-kyselyn valitsin myös sen takia, että työntekijät voisivat vastata siihen anonyymisti. Kyselyssä käytin muutamaa avointa kysymystä. En käyttänyt dikotomisista tai itsestään selviä kysymyksiä.

2.4 Aineiston analysointi

Aineiston analyysiä tein koko kenttätöön ajan, silti lopullinen analysointi oli kuitenkin iso ja työläin osa analysointia. Harjoittelun ja kenttätöön lopuksi minulla oli aineisto kirjallisessa muodossa, joka koostui kyselyn tuloksista, haastatteluiden litteroinneista ja omasta havainnointipäiväkirjastani. Koodasin koko aineiston, joka tarkoittaa tekstin merkitsemistä. Koodausta voi tehdä jokainen omalla tyylillään. Koodaaminen on hyvä tehdä, koska se auttaa kuvailemaan tekstiä, auttaa aineiston jäsennyksessä ja sillä voi tehdä muistiinpanoja tekstiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.)

Litterointi ja koodaaminen ovat edellytyksiä seuraaville aineiston analyysin vaiheille. Seuraavana vaiheena teemoittelin aineiston. Teemoittelu tarkoittaa aineiston ryhmitelyä eri aihepiirien mukaan. Ei ole niin paljoa merkitystä sillä, kuinka monta kertaa jokin asia aineistossa esiintyy. Tärkeämpää on, mitä kaikkea yhdestä aiheesta on sanottu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Opinnäytetyöni kohdalla myös sillä, on merkitystä, keneltä kaikilta on saatu tietoa aiheesta. Aineiston analyysini on teoriaohjaava, koska peilasin keräämään informaatiota teoriaan. Analysoinnin kohdetta ohjasi enemmän kentältä tullut tieto kuin teoria. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.)

3 TIETOPERUSTA

3.1 Osallisuus

Järjestön yksi tavoite on saada lastenkodin asukkaista tuottavia kansalaisia. Järjestön arvoihin kuuluvat osallistuminen ja osallisuus yhteiskunnassa. Tuottavalla kansalaisella tarkoitetaan yksilön osallistumista esimerkiksi työelämään ja sitä kautta veronmaksuun. Yhtenä vastakohtana tuottavalle kansalaiselle voidaan nähdä syrjäytynyt ihminen. Syrjäytymisellä viitataan koulutuksen ja työelämän, sekä muiden sosiaalisten verkostojen ulkopuolelle jäämiseen. (THL 2017a.) Osallisuuden voi määritellä monella tavalla (Gretschel & Kiilakoski & Nivala 2012, 14; THL 2017). Osallisuutta käsitteenä voi käyttää hyvin erilaisissa yhteyksissä. Osallistamisella mahdollistetaan osallistuminen. (Gretschel & Kiilakoski & Nivala 2012, 14.) Professori Nigel Thomas tuo esille kahdenlaisia lähestymistapoja osallisuudelle. Jotkut lähestyvät osallisuutta sen sosiaalisen puolen kautta. Jotkut näkevät osallisuuden ja politiikan yhteyden. (Nigel 2007.)

Osallisuutta yksilö voi kokea yhteisöissä, joihin hän osallistuu töiden ja harrastusten kautta. Yhteisössä osallisuus on sitä, että kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa. Jäsenet luottavat toisiinsa ja kaikkia arvostetaan tasavertaisina jäseninä. Osallisuus yhteiskunnassa on myös mahdollisuus koulutukseen, työhön, terveydenhuoltoon ja sosiaalisiin verkostoihin. Osallisuuden vahvistaminen vähentää eriarvoisuutta yhteiskunnassa. Osallisuus ja sosiaaliset verkostot ehkäisevät syrjäytymistä yhteiskunnassa. Osallisuuden lisäämiseksi on annettava vaikutusmahdollisuuksia. Yksilöllä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin, jotta osallistuminen ja osallisuus yhteiskunnassa voi toteutua. Korkeampi koulutus taso ennustaa suurempaa sosiaalista osallistumista yhteiskunnassa kuten vapaa-ajanharrastuksissa ja järjestötoiminnassa. Yksilön osallisuutta voidaan lisätä myös sosiaalialan asiakastyössä. On tärkeää päästää lapset ja nuoret antamaan oma mielipiteensä päätöksenteossa niin aikaisin, kun mahdollista. (THL 2017b.)

Roger Hart kehitti jo parikymmentä vuotta sitten asteittaisen mallin lasten ja nuorten osallisuuteen. Malli kuvaa tikapuiden avulla kahdeksan eri tasoa lapsen ja nuoren

osallisuudelle. Mallissa pääpaino on lasten mahdollisuudesta osallistua päätöksen tekoon ja ohjelman sisällön suunnitteluun. Aikuinen voi vaikuttaa lasten osallisuuteen omalla toiminnallaan.

Kolmella ensimmäisellä asteella lapsilla ei nähdä olevan osallisuutta. Ensimmäisellä askelmalla lapset ovat mukana toiminnassa, mutta heiltä ei kysytä mielipiteitä. Esimerkiksi taidenäyttelyn järjestämisessä lapset tekevät taideteokset, mutta aikuiset valitsevat näyttelyyn tulevat teokset. Toisella tasolla lapset ovat ikään kuin koristeena toiminnassa. Esimerkiksi lauluesityksessä lapset laulavat, mutta sanoituksen on tehnyt joku muu. Kolmannella portaalla lapsilta kysytään mielipide, mutta sitä ei välttämättä oteta todellisuudessa huomioon. Neljännellä portaalla lasten mielipidettä kunnioitetaan, mutta aikuinen tekee valinnat. Viidennellä portaalla lapsilta kerätään aktiivisemmin mielipiteitä ja niihin suhtaudutaan vakavasti. Kuudennella portaalla lapset ovat mukana suunnittelussa ja päätöksen teossa, mutta toiminta on lähtenyt liikkeelle aikuisesta. Seitsemännellä portaalla toiminta on lapsista lähtöistä ja he johtavat toimintaa alusta loppuun. Aikuiset voivat tukea, mutta eivät johda toimintaa. Viimeisellä eli kahdeksannella portaalla toiminta lähtee lapsista, mutta päätökset tehdään yhdessä aikuisten kanssa. (Hart 1997, 40-45.)

Hartin luoma malli on sovitus alun perin Arnsteinin (1969) tekemästä mallista. Hartin mallin avulla moni on pystynyt tunnistamaan työmuodot, joissa lasten ja nuorten osallisuutta ei tapahdu. (Shier 2001.) Hartin tikapuihin liittyy oletus siitä, että lapsen osallisuus kasvaa, mitä korkeammalle tasolle tikapuissa siirrytään. Mallissa ei ole huomioitu yksilön kokemusta omasta osallisuudesta. (Hotari & Oranen & Pösö 2013, 151.)

Harry Shier on tehnyt oman päivitetyn version Hartin mallista, jossa tuodaan esille viisi osallistumisen tasoa. Myös tässä mallissa lapsen osallisuus kasvaa noustessa ensimmäiseltä tasolta viidennelle. Ensimmäisellä tasolla lasta kuunnellaan. Toisella tasolla lapsia kannustetaan tuomaan mielipiteitä esille. Kolmannella tasolla lasten näkemykset otetaan huomioon ja neljännellä tasolla lapset otetaan mukaan päätöksen tekoon. Viimeisellä eli viidennellä tasolla valta ja vastuu jaetaan yhdessä lasten kanssa. Jokainen viisi tasoa on jaettu vielä kolmeen osaan tai vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa työntekijät ymmärtävät, mistä on kyse, mutta mahdollisuutta toteutukseen ei välttämättä ole. Toisessa vaiheessa on kyse mahdollisuuksista eli onko

esimerkiksi tarvittavia resursseja ja osaamista lasten osallistamisen tueksi. Kolmannessa vaiheessa on kyse työntekijää koskevista velvoitteista tukea lasten osallisuutta. Velvoitteita voisivat olla esimerkiksi työtä koskevat lainsäädökset tai organisaation toimintamalli. (Shier 2001, 107-111.)

3.2 Syrjäytymisen ehkäisy ja ehkäisevä päihdetyö

Päihdetyön yksi osa-alue on ehkäisevä päihdetyö, johon keskityn tässä luvussa. Päihdetyöhön kuuluvat myös korjaava päihdetyö ja riskiehkäisy. Suomessa korjaavaa päihdetyötä tehdään sosiaali- ja terveydenhuollon, sekä päihdehuollon toimesta. Korjaava päihdetyö kohdistuu henkilöihin, joilla on jo päihdeongelmia. Päihteiden riskiehkäisy on jotain ehkäisevän ja korjaavan päihdetyön väliltä. Riskiehkäisyssä pyritään puuttumaan varhaisessa vaiheessa nuorella jo olemassa oleviin päihdeongelmiin. Tässä tilanteessa nuoren tulisi saada tukea elämänhallinnassa, selviytymisessä sekä itsenäisessä ongelmanratkaisussa. Ehkäisevä päihdetyö ja riskiehkäisy ovat osa syrjäytymisen ehkäisemistä. (Stakes 2007, 11-12) Riskiehkäisyssä pyritään myös siihen, että nuorella on tieto siitä, miten ja mistä hän saa apua päihteiden käyttöön liittyvissä asioissa (Stakes 2006, 30).

Päihdetyöhön kokonaisuuteen kuuluvat korjaava päihdetyö ja ehkäisevä päihdetyö. Korjaavaan päihdetyöhön voidaan lukea kuuluvaksi päihdehoito ja ehkäisevään päihdetyöhön yleinen ehkäisy. Riskiehkäisy sijoittuu ehkäisevän ja korjaavaan päihdetyön rajapinnoilla. Näitä työmuotoja ei voi kuitenkaan täysin erottaa toisistaan, vaan niiden rajapinta voi olla häilyvä. Esimerkiksi pitkäkestoinen korjaava päihdetyö voi olla samaan aikaan myös ehkäisevää päihdetyötä, sillä tavoitteena on ehkäistä päihdemyönteiseen elämäntapaan paluuta. Riskiehkäisy voi olla kohdennettua tiettyyn ryhmään, jolloin heidän erityistarpeensa on tunnistettu. Erityistarve voi olla jo ilmaantunut riskikäyttäytyminen. Tässä tilanteessa ei ole tarpeen välttämättä kohdentaa riskiehkäisyä koko ikäluokkaan, sillä monille nuorille yleinen ehkäisevä päihdetyö on riittävä työmuoto. (Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo & Vuohelainen, Elsi (toim.) 2009, 9-17.)

Päihteiden käytöstä aiheutuu suuria kustannuksia yhteiskunnalle. Kustannukset yhteiskunnassa kohdistuvat esimerkiksi oikeusjärjestelmälle, terveydenhuollolle ja sosiaalihuollolle. Päihteidenkäytöllä on vahva yhteys syrjäytymiseen ja päihteidenkäyttö alentaa yhteiskunnan turvallisuutta. Vakavista päihdeongelmista kärsivä kohtaa usein asunnottomuutta ja toimeentulon haasteita. Päihdetyön taloudellisista hyödyistä on vähän tutkimuksia. Tämän hetkisten tutkimusten mukaan nämä taloudelliset hyödyt ovat kuitenkin sen suuruisia, että päihdetyöhön kannattaa panostaa. Ehkäisevän päihdetyön tavoite on vähentää päihteiden käyttöä sekä päihteiden käytöstä aiheutuvia haittoja. Ehkäisevän päihdetyön tehokkaimmiksi keinoiksi on osoittautuneet päihteiden kysynnän ja tarjonnan säätely. (Stakes 2017, 7-11.)

Ehkäisevä päihdetyö ei ole pelkästään päihdevalistusta, vaan siihen kuuluvat myös hyvinvoinnin, terveyden ja elinympäristön kehittäminen. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on saatavuuden ja tarjonnan vähentämisen lisäksi päihteiden kysynnän vähentäminen. Suomessa käytetty keino kysynnän vähentämiseksi on esimerkiksi päihdeettömien elämäntapojen tukeminen. Suomessa nuorisotoimessa ja harrasteryhmissä ehkäisevää päihdetyötä tehdään tukemalla nuorten kasvua ja osallisuutta, sekä tarjoamalla päihdeettömiä tiloja ja tilaisuuksia. (Stakes 2007, 10)

Ehkäisevässä päihdetyössä puhutaan suojaavista tekijöistä ja riskitekijöistä. Suojaavilla tekijöillä tarkoitetaan niitä asioita esim. nuoren elämässä, jotka suojaavat häntä päihdeongelmilta ja -haitoilta. Yksilön elämässä riskitekijät ovat niitä tekijöitä, jotka altistavat hänet päihteiden käytön aloittamiselle ja sen aiheuttamille haitoille. Ehkäisevän päihdetyön perusta muodostuu suojaavien tekijöiden vahvistamisesta ja riskitekijöiden vähentämisestä. Näiden tekijöiden vaikutuksesta pitää olla tutkimus- tai kokemusnäyttöä ennen kuin ne voidaan laskea ehkäisevän työn piiriin. (Stakes 2006, 27-28.)

Yleisellä ehkäisevällä työllä tarkoitetaan pääasiassa suojaavien tekijöiden vahvistamista. Suojaavia tekijöitä ovat esimerkiksi luottamukselliset sosiaaliset suhteet, vaikutusmahdollisuus omassa elämässä ja hyvä itsetunto. Riskiehkäisyllä tarkoitetaan pääasiassa riskitekijöiden vähentämistä ja suojaavien tekijöiden vahvistamista. Riskitekijöitä voivat olla muun muassa heikko itsetunto, isot hallitsemattomat muutokset elämässä, yksinäisyys ja päihteiden helppo saatavuus. Nuori ei ole täysin suojassa

ongelmilta, vaikka hänellä olisi monia suojaavia tekijöitä. Monien riskitekijöiden löytyminen nuoren elämästä ei myöskään tarkoita automaattisesti sitä, että nuori joutuu ongelmiin. Pelotteluun painottuva päihdekasvatus ei ole hyvää, eikä tehokasta ehkäisevää päihdetyötä. Ehkäisevän päihdetyön kokonaisuuteen kuuluvat tiedonlisääminen päihteistä ja niiden vaikutuksista sekä päihteettömän elämäntavan ja päihteettömien toimintatapojen korostaminen. (Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo & Vuohelainen, Elsi (toim.) 2009, 13-21.)

Suojaavia tekijöitä ja riskitekijöitä voidaan tarkastella yhteiskunnallisella tasolla. Päihdehaittoihin vaikuttavat kyseisen maan poliittiset päätökset, kuten alkoholin verotus tai koulutukseen suunnattu rahoitus. Sosiaaliset normit vaikuttavat päihteiden käytön aloittamiseen, ongelmakäyttöön ja päihdehaittoihin. Suomessa kulttuurisista normeista keskeisin riskitekijä on vapaa alkoholikulttuuri eli hyväksyvä suhtautuminen alkoholin käyttöön. Huono-osaisuus on vahvasti yhteydessä päihteiden liiallisen käytön haitoille, kuten työttömyyteen ja asunnottomuuteen. (Stakes 2006, 28-30.)

Suojaavia tekijöitä yhteisössä ovat yhteiset aktiviteetit ja osallistumisen palkitsevuus. Erityisesti lapsilla ja nuorilla tulisi olla yhteistä tekemistä ja mahdollisuus viettää aikaa aikuisten kanssa. Uskonnollisiin ja muihin aatteellisiin yhteisöihin sitoutuminen on suojaava tekijä iästä riippumatta. Nuorelle koulutuksen saaminen on suojaava tekijä ja sitä vastoin, esimerkiksi koulun keskeytyminen on riskitekijä. Koulunkäynnistä selviytyminen, kiinnostus koulunkäyntiin ja positiivinen palaute edistävät koulutuksen loppuun saattamista. Lapsilla ja nuorilla on siis erilaiset lähtökohdat koulutuksen saamiseen. Huono-osaisuus, vaikeat kotiolot ja perinnölliset tekijät kuten oppimisvaikeudet asettavat nuoren heikompaan lähtökohtaan koulussa menestymisen kannalta. Riskiryhmiin kuuluvien nuorten koulunkäynnin tukeminen suojaa heitä tulevilta riskeiltä ja haitoilta. (Stakes 2006, 30.)

Nuoren lähiympäristö voi olla myös riskitekijä päihteiden käytölle. Jos nuoren lähiympäristössä on paljon päihteiden tarjontaa ja käyttöä, on nuori alttiimpi päihteiden käytön aloittamiselle ja päihdehaitoille. Erityisesti nuoren ikätoverien päihteidenkäyttö altistaa nuoren päihteidenkäytölle. Varhaislapsuudessa saatu huolenpito, turva ja kannustus suojaavat lasta myös myöhemmin päihteiden käytöltä. Toisin sanoen

puutteet huolenpidossa, turvallisuudessa ja positiivisessa palautteessa ovat riskitekijöitä. (Stakes 2006, 30-31.)

Lapsen kokemaa tai näkemää väkivaltaa, kuten seksuaalinen hyväksikäyttö on vahvasti yhteydessä ongelmiin myöhemmässä vaiheessa. Kouluiässä ja nuoruudessa esiintyvät haasteet kuten käytöshäiriöt tai masennus ovat riskitekijöitä päihteiden käytölle. Haasteisiin saatu apu ja tuki auttavat nuorta selviytymään ja mahdollisesti välttymään päihdehaitoilta. Läheiset perhesuhteet suojaavat nuorta päihdehaitoilta. Vanhempien päihteiden käyttö ja myönteinen suhtautuminen päihteisiin voi altistaa nuoren aloittamaan päihteiden käytön, mutta ne myös vaikuttavat päihteiden valintaan ja niiden käyttötapaan. (Stakes 2006, 30-31.)

Nuoren sosiaaliset taidot ja emotionaaliset taidot ovat suojaavia tekijöitä. Mitä aikaisemmin nuori kokeilee päihteitä, sitä isompi riski hänellä on päihteiden säännölliselle käytölle sekä päihdehaitoilta. Nuoren alkoholinkäytön jatkumisen syitä ovat muun muassa nuoren puutteet tunteiden säätelyssä, oppimisvaikeudet ja alkoholin liittyminen usein yhdessäoloon. Nuoren runsas päihteidenkäyttö liittyy usein puutteisiin elämänhallinnassa. Nämä haasteet elämänhallinnassa voivat ilmetä poissaoloina koulusta, työttömyytenä, tulevaisuuden suunnitelmien puutteena, epäasiallisena käyttäytymisenä, rikollisuutena ja päihteidenkäyttönä. Nuori voi saada harrastuksissa tai muissa häntä itseään kiinnostavissa aktiviteeteissa onnistumisen kokemuksia. Nämä onnistumiset toimivat voimaannuttavina kokemuksina nuorelle, mikä voi hyvässä tapauksessa motivoida häntä ohjaamaan ja päättämään omasta elämästään. On tärkeää, että nuori pääsee pätemään hänelle tärkeissä asioissa. (Stakes 2006, 32.)

Nuoruuteen liittyy paljon muutoksia, kuten siirtyminen ammattikoulutukseen ja työelämään, sekä kotoa pois muuttaminen. Elämänhallinnan opettelu ja itsenäistyminen ovat merkittävässä roolissa nuoruuteen liittyvissä muutostilanteissa ja aikuistumisessa. (Aaltonen & Heikkinen 2009, 166.) Heikkisen (2006) mukaan ehkäisevässä toiminnassa pyritään vahvistamaan suojaavia tekijöitä nuoren elämässä ja tukemaan nuoren selviytymistä. Suojaavia tekijöitä ja selviytymistä tukevia seikkoja ovat esimerkiksi tunne siitä, että kuuluu johonkin ryhmään. Pysyvä suhde vähintään yhden aikuisen kanssa on myös tärkeä suojaava tekijä. (Aaltonen & Heikkinen 2009, 170.)

Koulutus on tärkeä osa nuoren elämää, sillä sitä kautta hän löytää oman paikkansa yhteiskunnassa, hän pääsee työelämään ja kokee kuuluvansa johonkin ammattiryhmään. Syrjäytymisen ehkäisyyn kuuluu muun muassa vanhemmuuden tukeminen, sekä nuorten koulun käynnin ja työllistymisen tukeminen. Syrjäytynyt nuori voi saada uutta energiaa elämäänsä vapaa-ajan aktiviteettien myötä, mikä vaikuttaa myönteisesti myös koulunkäyntiin. Nuoren elämän on pysähdyksissä, jos hän ei käy koulua ja viettää suurimman osan ajastaan kotona. Harrastuksista ja muista aktiviteeteista nuori voi saada myönteisiä kokemuksia. Nuori aktivoituu vapaa-ajan aktiviteettien kautta yhdellä elämänalueella. Se voi innostaa häntä myös muilla elämänalueilla ja parantaa hänen yleistä hyvinvointia. (Kivelä, Suvi & Ahola, Sakari 2007, 7-114.)

Nuorisobarometrissä 2012 löydettiin vahva yhteys nuoren monipuolisella ja runsaalla liikunnalla nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Ei tosin osattu kertoa, johtuuko hyvinvointi liikunnasta vai liikkuvatko hyvinvoivat nuoret enemmän. Nuorille esitetyt kysymykset hyvinvoinnista liittyivät esimerkiksi tyytyväisyyteen ulkonäköön, ihmissuhteisiin ja terveydentilaan. Nuorisobarometrissä 2012 nuorten tyytyväisyyttä elämän eri osa-alueisiin verrattiin yhteisen tekemisen määrään heidän lapsuudenkodissaan. Yhteinen tekeminen vaikutti positiivisesti nuoren kokemaan tyytyväisyyteen. (Myllyniemi, Sami (toim.) 2012, 59-78.)

Vuosina 1992, 1995 ja 1997 Islannissa tehtiin kysely 14-16 vuotiaille koulua käyville nuorille, jossa selvitettiin muun muassa nuorten käyttämän alkoholin määrää, tupakointia, vanhempien kanssa vietettyä yhteistä aikaa ja osallistumista harrastuksiin. Noin 25 prosenttia nuorista tupakoi ja noin 40 prosenttia nuorista oli ollut humalassa viimeisen kuukauden aikana. Kyselytulosten mukaan alkoholin juonnilta ja tupakoinnilta suojaavia tekijöitä olivat esimerkiksi vanhempien kanssa vietetty aika ja nuoren runsas harrastuksiin osallistuminen. Erityisesti runsas liikuntaharrastuksiin osallistuminen oli suojaava tekijä. (Young 2017.)

Islannissa aloitettiin projekti, jossa mahdollistettiin kaikille nuorille harrastus. Projektissa pyrittiin saamaan vanhemmat viettämään enemmän aikaa lastensa kanssa. Vanhemmilta edellytettiin myös, etteivät he salli lasten juoda alkoholia. Projektissa lisättiin myös koulujen ja kotien välistä yhteistyötä, sekä asetettiin yhteinen kotiintuloaika kaikille lapsille ja nuorille. Projektissa haluttiin kokeilla päihdevalistuksen sijasta

aktiviteettien ja harrastusten myönteistä vaikutusta. Uskottiin, että nuoret saavat itsevalitsemistaan vapaa-ajan aktiviteeteista sen tunteen, mitä he ehkä hakevat päihdekokeiluiltaan. (Mikkonen 2017.)

Tulokset ovat vakuuttavia. Vuonna 1998 15-16-vuotiaista islantilaisista nuorista noin 42 prosenttia oli ollut humalassa viimeisen kuukauden aikana ja projektin jälkeen 2016 sama luku oli enää viisi prosenttia. Kannabiksen käyttö ja kokeilu prosentti oli pudonnut 17 prosentista seitsemään prosenttiin. Päivittäin tupakoivien osuus putosi 23 prosentista kolmeen prosenttiin. (Young 2017.) Harrastusryhmän vetäjään tulee kiinnittää kuitenkin huomiota, sillä ohjaaja voi toimia myös huonona roolimallina. Ohjaajan päihteiden käyttö altistaa nuoret päihteiden käytölle. (Mansikkamäki 2018.)

3.3 Ilmapiiri ja työhyvinvointi

Organisaation henkilöstön keskinäinen epäluottamus ja ristiriidat ovat usein taustalla, kun asiakaspalvelun tai muu asiakastyön laatu on heikentynyt. Organisaation hierarkkisuus saattaa heikentää asiakastyön laatua, jos toiminta perustuu pelkästään ylhäältä tuleviin käskyihin tai siihen keneltä käskyt ovat tulleet. Hierarkkisuuden heikkous ilmenee myös siinä, että työntekijöitä kohdellaan heidän tekojensa sijasta pelkästään heidän asemansa perusteella. Myös asiakkaiden ja asiakasta lähinnä olevan työntekijän mielipiteellä on painoarvoa. Nykyisten toimintamallien vahvuudet ja heikkoudet saadaan parhaiten selville tutustumalla niiden työntekijöiden työhön, jotka ovat eniten tekemisissä asiakkaiden kanssa.

Asiakkaan myönteinen kokemus vaikuttaa positiivisesti myös henkilöstöön. Henkilöstön hyvinvoinnilla on myönteinen vaikutus asiakkaisiin. Sitä vastoin asiakkaan huono kokemus vaikuttaa negatiivisesti henkilöstöön ja huono ilmapiiri henkilöstön keskuudessa vaikuttaa negatiivisesti asiakkaiden kokemuksiin. Henkilökunnan jaksaminen heikentyy, jos paineet heidän tekemäänsä työtä kohtaan ovat liian suuret. Liian suuret työpaineet puolestaan vaikuttavat negatiivisesti asiakastyöhön. Henkilöstön keskinen arvostus ja luottamus ovat edellytyksiä hyvälle asiakastyölle. (Juuti 2015, 25-141.)

Joskus asiakkaat voivat purkaa omaa turhautumistaan henkilökunnalle. Turhautuminen voi ilmentyä jopa aggressiivisena käyttäytymisenä, kuten kiukkuiluna, huutamisena tai lyömisenä. Asiakkaan aggressiivinen käytös voi johtua tarpeesta tulla kuuluksi ja arvostetuksi. Aggressiivinen käytös ei useinkaan aiheuta kovin positiivisia reaktioita henkilökunnassa ja arvostuksen osoittaminen ei ole heillä ensimmäisenä mielessä. Henkilökunnalla voi olla jopa halu ikään kuin kostaa asiakkaalle hänen epäasiallinen käytös. (Heiske 2005, 33-51.)

Avoin keskusteluilmapiiri kertoo omalta osaltaan työyhteisön hyvinvoinnista. Työpäikällä esiintyviä haasteita tai ongelmia ei haluta usein myöntää, sillä niiden uskotaan olevan pienempiä, jos niistä ei puhuta. Tällaiset piilossa olevat ongelmat luovat ahdistusta. Tosiasiassa pelkästään ongelmien sanominen ääneen tai nimeäminen voi jo sinällään helpottaa tilannetta, vaikka siihen ei sillä hetkellä löydetä ratkaisua. Joissain tilanteissa, vaikka ratkaisua ei edes löydy, niin ongelman tuominen julki tuo jo helpotuksen. Työyhteisössä esiintyvä selän takana puhuminen vaikuttaa negatiivisesti yleiseen ilmapiiriin ja myös kertoo työyhteisön keskinäisistä haasteista ja ristiriidoista. Joskus vaikeista asioista on pakko päästä puhumaan ja saada toisen ihmisen näkemys ristiriidasta. Selän takana puhumisella ei kuitenkaan tähdätä toisen osapuolen ymmärtämiseen tai asian ratkaisuun, vaan on lähtökohtaisesti pahantahtoista. Avoin keskustelukulttuuri organisaation asioista vähentää selän takana puhumista. (Heiske 2005, 93-114.)

Työntekijät tarvitsevat palautetta työstään. Positiivinen palaute antaa energiaa ja motivaatiota työntekijälle. Jos palautetta ei saa ollenkaan, se ilmenee heikentyneenä työmotivaationa. Negatiivisen palautteen myötä työntekijä voi aluksi ryhdistäytyä, jolloin motivaationa toimii palautteen muuttuminen myönteiseksi. Jatkuva negatiivinen palaute lamauttaa työntekijän ja työkyky heikkenee. Negatiivisen palautteen antamisen yhteydessä olisi hyvä myös kertoa rakentavalla palautteella, miten työn voisi tehdä toisella tavalla. (Heiske 2005, 142-143.)

Ristiriitatilanteissa osapuolet kokevat usein toistensa toiminnan olevan este tai rajoite omalle toiminnalle. Jos ristiriitatilanteita ei ratkaista ja tilanne pitkittyy, muodostuu siitä pysyvä asennoitumistapa. Pitkittyneessä ristiriitatilanteessa osapuolet eivät osaa suhtautua toisen käytökseen enää järkevästi, vaan vuorovaikutus ja sen tulkinta vää-

ristyvät ja yksipuolistuvat. Kun osapuolten välillä vallitseva erimielisyys pitkittyy, ei osata enää suhtautua positiivisesti toisen osapuolen asenteisiin ja toimintaan. Tässä tilanteessa sympatia ja empatia toista kohtaa vähenee ja häviää. Empatia toista kohtaan ja tunteiden purkaminen ovat edellytykset tilanteen ratkaisemiseksi. On tärkeää osata asettua toisen asemaan. Helpompaa on yrittää laajentaa omaa näkemystä, kuin saada toinen osapuoli ymmärtämään omaa. Kun toiselle osapuolelle osoittaa kiinnostusta ja kunnioitusta hänen mielipiteitään kohtaan, vastavuoroisesti toisen osapuolen on myös helpompi osoittaa kunnioitusta. Tällöin vuorovaikutus helpottuu molemmilla puolilla. (Isokorpi 2008, 175-177.)

4 TULOKSET

Keräsin tulokset kolmen kuukauden harjoitteluni aikana. Tulokset koostuvat omista havainnoistani, nuorten haastatteluista ja työntekijöiden kyselyistä. Havainnointia tein koko harjoitteluni ajan ja siihen sisältyy myös kaikki keskustelut henkilökunnan ja nuorten kanssa. Tulosten selventämiseksi osan tiedosta olen jaotellut talokohtaisesti ja jokaiselle talolle on oma kirjain: talo A, B, C ja D. Osa tuloksista on sellaista, ettei ole tarpeellista kohdentaa sitä tuleeko tieto esimerkiksi hoitohenkilökunnalta vai toimistohenkilökunnalta. En myöskään aina selvennä sitä, missä talossa nuori asuu, jos tieto on arkaluontoista. Talojen välillä on kuitenkin joissain asioissa eroja ja nämä on hyvä huomioida.

Henkilökunnan ja nuorten anonymiteetin säilyttäminen on tärkeää. Kehitystyön tehtävä on tuoda organisaation vahvuudet ja heikkoudet esille, sekä löytää kehitysideoita siellä ilmeneviin haasteisiin. Tuloksiin täytyy perehtyä kokonaisuutena, eikä niistä voi nostaa jotain yksittäistä informaatiota sellaisenaan. Suorat lainaukset kyselyistä ja haastattelusta ovat suoria suomennoksia. Esittelen aineiston aihekohtaisesti sen sijaan, että esittelisin sen tiedonlähteen mukaan. Tiedonlähteet ovat omat havaintoni sekä haastattelujen ja kyselyiden tulokset. Informaatio on peräisin esimerkiksi omista havainnoistani siihen asti tekstissä, kunnes mainitsen toisen tiedon lähteen kuten kyselyt. Webropol-kyselyyn vastasi viisi työntekijää, jotka olen laittanut aakkosjärjestykseen Vastaaja A, B, C, D ja E.

4.1 Nuorten koulunkäynti

Aloitin vierailun tutustumalla talojen henkilökuntaan ja lastenkodin asukkaisiin. Ensimmäisiä asioita, joihin kiinnitin huomioni, olivat, että nuoret ovat paljon vain kotona tekemättä mitään. Nuorilla on paljon vapaa-aikaa. Havaintojeni ja kyselyn perusteella moni työntekijä ja puheenjohtaja myös tunnistavat tämän piirteen nuorten arjessa eikä sitä pidetä hyvänä asiana. Kolmen kuukauden aikana keräsin monipuolisesti tietoa tästä haasteesta ja sen aiheuttajista sekä sen vaikutuksista. Brasiliassa lasten ja nuorten koulupäivä voi sijoittua aamuun, iltapäivään tai iltaan. Aamuvuorossa oppilaat ovat koulussa aikaisesta aamusta lounaaseen asti. Iltapäivävuorossa opiskellaan lounaasta päivällisaikaan asti. Iltavuoroa käyvillä oppilailla koulu kestää yleensä ilta seitsemästä ilta kymmeneen. Yleensä iltavuoroa käyvät koululaiset ovat jo vähän vanhempia tai käyvät lukiota. On olemassa myös kokopäivän kestävä koulu, mutta niitä on vähemmän. Vuorojärjestelmässä on hyviä ja huonoja puolia. Nuorille jää toisaalta enemmän vapaa-aikaa tehdä muita aktiviteetteja, mutta jos muita aktiviteetteja ei ole, niin vapaa-aikaa on liikaa. Mahdollisuus käydä koulua ilta-aikaan voi helpottaa iltatöitä tekevien vanhempien arkea ja perheelle jää enemmän yhteistä aikaa. Havaintojeni perusteella tämän järjestön nuorista vain muutama osallistui koko päivän kestävään opetukseen.

Havaintoni mukaan nuoret ovat paljon pois koulusta. Mitään painavaa syytä heillä ei ole poissaoloon, kuten sairastuminen, lääkärissä käynti tai jonkun viranomaisen kanssa asiointi. Usein syynä on se, että nuori ei jaksaa tai häntä ei kiinnosta mennä kouluun. Poissaolot koulusta kertyvät pääosin tietyille nuorille. On tavallista esimerkiksi, jos pyhäpäivä sattuu torstaille, ei perjantaina mennä kouluun, vaikka perjantai olisi normaali arkipäivä. Tällöin on kyseessä julkinen peruskoulu ja myös opettajat saattavat kertoa oppilaille, ettei kouluun tarvitse tulla. Edellä mainittu havainto perustuu nuorten toimintaan ja työntekijöiden minulle kertomaan tietoon. Poissaolot koulusta ja alhainen koulumotivaatio ovat siis jo sinällään haaste, sillä ne uhkaavat nuorten koulutuksen saamista ja työllistymistä.

Vapaa-aikaa lisää myös se, että julkisesta koulusta Brasiliassa saa vähän kotitehtäviä. Näin kolmenkuukauden aikana kaksi kertaa jonkun nuoren tekevän kotitehtäviä. Oma havaintoni on, että järjestön uusien asukkaiden koulunkäynti on pitkään tauolla.

Kun nuori tulee lastenkodin asiakkaaksi koulunkäynnin aloittamista hidastaa byrokraatia. Nuoren siirtäminen esimerkiksi toiseen kouluun kestää kauan. Kesken lukuvuotta ei ole tapana aloittaa uudessa koulussa ja nuoren koulunkäynti saattaa olla tauolla monta kuukautta. Nuori on pitkään tekemättä mitään.

Havaintojeni perusteella nuorten poissaolot koulusta eivät enää työntekijöitä yllätä. Harjoittelun aikana käydyssä keskustelussa muutama työntekijä kertoi, että nuoria on yritetty saada kouluun. Heidän mukaan haasteena on se, ettei nuoria kiinnosta koulunkäynti. Oma havaintoni on, että nuoret ja osa työntekijöistä suhtautuu poissaoloihin rennosti, eikä sitä pidetä vakavana asiana. Kuitenkin koulutusta pidetään yleisesti hyvin tärkeänä. Yksi työntekijä kertoi minulle, että jos lapset olisivat omia niin hän pakottaisi heidät kouluun. Pari työntekijää kertoi minulle harjoittelun aikana, että he toivoisivat nuorten ymmärtävän koulutuksen merkityksen.

Työntekijöiden mukaan nuorilla on lastenkotiaikana paremmat mahdollisuudet koulutukseen ja he haluaisivat nuorten ymmärtävän tämän. Järjestöllä on yhteistyökumppaneita, joiden kautta nuoret voivat ansaita stipendin johonkin tiettyyn kouluun. Kun nuoret tulevat täysi-ikäisiksi täyttäessään 18 vuotta, on heidän lähdettävä järjestön lastenkodista. Tämän jälkeen järjestön tuki loppuu ja heidän on pärjättävä omillaan. Joissain tapauksissa järjestö voi myöntää nuorelle lisääaikaa lastenkodissa asumiin, jos itsenäiseen elämään ei ole edellytyksiä.

Henkilökunnan kyselyn vastauksissa toistuu myös se, että koulutusta pidetään tärkeänä. Kyselyssä kysyin työntekijöiltä, mitä hyviä käytänteitä he ovat käyttäneet nuorten aktivoimiseksi koulunkäyntiin ja harrastuksiin. Kyselyyn vastanneista kolme kertoi puhuneensa asiasta nuoren kanssa. Yksi vastaajista mainitsi kommunikoinnin koulun kanssa yhdeksi metodiksi. Yksi ehdotus on lisätä psykologin tukea. Yksi vastaajista ehdotti, että talojen nuoret voisivat mennä yhdessä kouluun ja koulun jälkeen aktiviteetteihin. Tällöin nuoret toimisivat tukena toisilleen. Yksi vastaajista kertoi, että kannustus koulunkäyntiin ja harrastuksiin puuttuu ja sitä pitäisi tehdä enemmän. Kyselyssä kysyin työntekijöiden ideoita nuorten aktivoimiseksi koulunkäyntiin ja harrastuksiin. Myös omien havaintojeni perusteella nuoria ei kannusteta tarpeeksi koulunkäyntiin ja vielä vähemmän harrastuksiin. Kuulin harvoin työntekijöiden kehuva nuoria.

4.2 Vapaa-ajan aktiviteetit talon sisällä

Yksi tärkeä osa nuoren ja lapsen arkea ovat harrastukset ja muut vapaa-ajan aktiviteetit. Nuorten harrastuneisuus ja osallistuminen aktiviteetteihin riippuu monesta tekijästä. Näitä tekijöitä ovat muun muassa tarjolla olevat aktiviteetit, nuoren tahto osallistua niihin, kannustus osallistumaan, sekä nuoren tieto mahdollisuuksistaan ja tarjolla olevista aktiviteeteista. Neljän talon välillä on eroja siinä, mitä aktiviteettejä talon sisällä on tarjolla ja minkälaisiin aktiviteetteihin nuoret osallistuvat. Kaikissa taloissa on televisio ja sitä nuoret katsovat paljon. Haastatteluissa moni nuori kertoi pitävänsä television katsomisesta. Kaikissa haastatteluissa tuli esille toive internetistä, kännyköistä tai tietokoneesta. Nämä toiveet nostin esille, sillä osa perusteluista on hyviä. Perusteluita tietokoneen tarpeellisuudelle ovat nuorten mukaan muun muassa koulutyöt, sosiaalinen media, ystävät, pelit, musiikki ja tietojenkäsittelytaitojen harjoittaminen.

Omien havaintojeni perusteella yksi haaste talojen sisäisten aktiviteettien ylläpitämisessä on se, etteivät yhteiset tavarat pysy ehjinä ja tallessa. Omista tavaroista nuoret pitävät hyvä huolta. Kun he eivät itse enää esimerkiksi omalla pelillä enää pelaa, he eivät jätä sitä lojumaan pelaamisen jälkeen tai muiden lasten käytettäväksi. Harvalla nuorella kuitenkaan on omia pelejä. Usein kirjat pidetään yleisissä tiloissa ja ne pysyvät pelejä paremmin ehjinä. Yleensä pelit ja askarteluvälineet pidetään hoitohenkilökunnan huoneessa säilössä. Haastattelussa kysyin nuorilta ideoita tavaroiden parempaan ylläpitämiseen. Suurimmalle osalle on selvää, että tavaran käyttäjän tulisi huolehtia tavarat takaisin paikalleen. Moni on sitä mieltä, ettei tavaroita tule lisää, jos niitä rikotaan. Oman havaintoni mukaan tavaroiden käyttäminen ja säilyttäminen ei toteutunut aina asianmukaisella tavalla, vaikka nuoret tietävät miten tulisi toimia. Haastattelussa nuoret toivat esille hyvänä käytäntönä säilyttää yhteiset tavarat hoitajien huoneessa.

Talossa A on lautapelejä, kortteja ja joitakin askartelutarvikkeita, joita säilytetään hoitohenkilökunnan huoneessa. Samassa talossa on myös muutamia kirjoja ja leluja yhteisissä tiloissa. Havaitsin, että talon lapsista pienimmät usein leikkivät keskenään. Vanhemmat nuoret viettävät aikaa yhdessä omassa huoneessaan ja välillä he tulevat yhteisiin tiloihin juttelemaan henkilökunnan kanssa tai ruokailemaan. Yhdellä nuo-

rimmista lapsista on omat pelikortit, joilla lapset pelaavat usein. Kortit pysyvät tallessa, sillä tämä lapsi pistää ne aina talteen pelien jälkeen. En huomannut, että talon pelejä olisi käytetty muuten, kuin niitä itse pyysin. Haastatteluista selvisi, että nuorilla oli ollut radio ja televisio omassa huoneessaan, mutta ne oli otettu pois heiltä huonon käytöksen vuoksi. ”Ei täällä talossa voi tehdä mitään.” (Haastateltava Talo A.)

Huomasin, että talossa B televisiota katsotaan paljon. Välillä heillä on DVD-soitin käytössä, riippuen heidän käytöksestä. Heillä on paljon kirjoja ja he lukevat niitä paljon. Huomasin, että kun yksi nuori innostuu lukemaan, niin muutkin nuoret kiinnostuvat lukemisesta. Heillä on vähän pelejä talossa ja usein ei mitään, sillä ne ovat hävinneet, rikki tai otettu pois heiltä huonon käytöksen vuoksi. Yhdellä nuorella on jalkapallo. Yhdellä talon B asukkaista on kitara, jota näin hänen soittavan muutaman kerran. Muut nuoret kuuntelevat hänen soittoaan. ”Talossa ei ole mitään tekemistä, ei pelejä, ei radiota, ei televisiota...” (Haastateltava talo B.)

Havaitsin, että talossa C nuoret katsovat usein televisiota, eikä muita aktiviteetteja oikeastaan ole. Yhdellä nuorista on peli, jota he pelaavat välillä yhdessä. Huomasin, että nuori pitää hyvää huolta pelistään. Hoitohenkilökunta pelaa välillä ristinollaa tai muita pelejä nuorten kanssa. Yhdellä nuorista on jalkapallo, jolla pelasimme usein talon takapihalla. Talossa C on yksi vaikeasti kehitysvammainen nuori. Hän on usein omassa huoneessaan oman hoitajansa kanssa. Harjoitteluni loppupuolella hoitaja vietti enemmän aikaa tämän nuoren kanssa yhteisissä tiloissa. Talon C haastattelussa suurin osa nuorista kertoi, ettei talossa ole mitään tekemistä. ”Ei täällä talossa ole mitään tekemistä.” (Haastattelu talo C.) Haastattelussa yksi nuori talosta C kertoi, että kehitysvammaisen nuoren tulisi viettää enemmän aikaa yhdessä muiden kanssa.

Talossa D on eniten lapsia ja nuoria. Havaitsin, että hekin katsovat paljon televisiota ja välillä heillä on DVD-käytössä. Heillä on yhteisissä tiloissa kirjoja, pienten lasten leluja ja pelejä. Kaikista peleistä puuttuu osia. Henkilökunnan huoneessa on askartelutarvikkeita ja pelejä, joita saa pyytämällä käyttöön. Osa lapsista ja nuorista osasi hyödyntää nämä välineet. Poikien huoneessa on oma televisio ja tyttöjen huoneessa on radio. Talossa on enemmän myös pienempiä lapsia ja he osallistuvat iltapäivätoimintaan arkisin. Hoitohenkilökunta on aloittanut tavan askarrella kierrätysmateriaaleista erilaisia esineitä ja taideteoksia. Nuoret ja lapset ovat innostuneet tästä ja he

askartelevat usein. Talossa D näkyy vahvasti se, kun yksi keksii tekemistä, niin muut lähtevät mukaan. Näin heidät muun muassa istuttamassa kasveja pihalle ja tämä idea oli heistä lähtöisin. Lapset leikkivät myös perinteisiä leikkejä kuten hippaa ja polttopalloa. Myös vanhemmat nuoret osallistuvat välillä mukaan. Muutama vanhemmista nuorista viettää suuriman osan ajastaan omassa huoneessaan esimerkiksi nukkuen. ”Porukka on talossa tosi tekemättömänä, liikuntajuttuja ei ole.” (Haastattelu talo D.) Talon 20 hoitohenkilökunnan työntekijä kertoi minulle, että talon leikkinurkkauksessa on liikaa pienten lasten leluja, eikä talossa ole pieniä lapsia. Hänen mielestä tilaa voisi käyttää esimerkiksi kotitehtävien tekemiseen.

4.3 Talon ulkopuoliset vapaa-ajan aktiviteetit

Havaintojeni mukaan kaikilla taloilla on myös talon ulkopuolista ohjattua ohjelmaa, joihin kaikkien talojen asukkaat voivat osallistua. Näitä aktiviteetteja järjestää usein jokin ulkopuolinen taho. Talojen välillä on myös eroja siinä, mitä lähialueella on tarjolla ja mitä nuorilla on tapana tehdä. Järjestöllä on toimiston yhteydessä katoksellinen pelikenttä, joka soveltuu esimerkiksi jalkapallon ja koripallon pelaamiseen. Järjestön toimiston yhteydessä on myös yhteinen välinekaappi, joka sisältää muun muassa rullalautoja, jalkapalloja ja muita urheiluvälineitä. Tekemieni haastattelujen ja havaintojeni perusteella kaikissa taloissa on nuoria, jotka eivät olleet tietoisia välinevaraston olemassa olost ja sen sisällöstä. Sieltä lapset ja nuoret saavat lainata välineitä, jos niistä pidetään huolta ja palautetaan takaisin. Nuoret saavat käyttää tarvittaessa koulutehtävien tekemiseen toimiston tietokonetta. Haastattelujen perusteella kaikissa taloissa on nuoria, jotka eivät tienneet tästä mahdollisuudesta. Muutama nuori kertoi haastattelussa, ettei tietokoneita ole mahdollista käyttää.

Järjestön toimisto on lähellä vain talolle A. Talon A lähellä on puisto ja järjestön toimisto. Puistossa on muun muassa kävely- ja pyöräilyreittejä, kuntoilualue ja rullalautailualue. Havaintojeni perusteella nuoret käyvät välillä puistossa ja käyttävät toimiston tietokonetta koulutehtäviin. Välinevaraston välineitä he eivät käytä. Talon B lähitöllä on urheiluun tarkoitettu puisto. Huomasin, että talon jalkapallosta kiinnostuneet nuoret käyttävät puistoa usein. Talon C lähellä on myös puisto. Tässä puistossa on muun muassa kuntoiluvälineitä, lastenleikkialue ja rullalautailualue. Havaintsin, että

nuoret käyttävät puiston mahdollisuuksia silloin tällöin. Haastattelujen perusteella he pitävät puistossa käymisestä. Talon D lähellä on kirjasto, kunnan talo ja puisto. Havaintojeni perusteella talon asukkaat eivät käyttäneet näitä palveluja, eivätkä kaikki olleet tietoisia näistä palveluista. Vanhemmat nuoret poistuivat talosta D muutaman kerran luvallisesti omiin menoihinsa.

Seuraavaksi kerron ulkopuolisten tahojen järjestämistä aktiviteeteista ja harrastuksista. Havaittiin, että yritykset ja muut organisaatiot järjestävät usein järjestön lapsille ja nuorille tapahtumia järjestön omalla urheilukentällä. Tapahtumissa ulkopuolinen taho tarjoaa heille herkkuja ja lapsille suunnattuja aktiviteetteja kuten mahdollisuutta hypätä pomppulinnassa. Usein he soittavat myös musiikkia. Ulkopuolinen taho usein lahjoittaa nuorille lahjan tapahtuman yhteydessä. Lahjat voivat olla hygieniatarvikkeita tai usein herkkuja. Havaittiin, että ohjelma on usein suunnattu pienemmille lapsille, mutta kaikki haluavat yleensä osallistua. Henkilökunnan kanssa käydyn keskustelun mukaan herkut motivoivat nuoria osallistumaan. Havaittiin, että muutama koulun ja työn ulkopuolella oleva nuori keskittyi tapahtumissa pelkäämään syömiseen.

Urheiluun erikoistunut yliopisto ja sen oppilaat järjestivät tapahtuman, jonka tavoitteena oli herättää kiinnostusta eri liikuntalajeihin. Nuoret pääsivät kokeilemaan yliopiston opiskelijoiden kanssa erilaisia lajeja oman mielenkiintonsa mukaan. Yritykset antavat myös tavaralahjoituksia kuten makeisia ja hygieniatarvikkeita ilman, että on järjestetty tapahtumia. Tapahtumissa havaittiin, että eri talojen nuoret viihtyvät hyvin keskenään. Osa nuorista viihtyy oman talon hoitohenkilökunnan kanssa, eivätkä uskaltaneet tehdä asioita yksin tapahtumassa. Huomasin, että henkilökunta osallistuu hyvin vähän aktiviteetteihin. Havaittiin myös, jos itse osallistuin tai joku henkilökunnasta osallistui aktiviteetteihin, se innosti nuoriakin tekemään.

Järjestöllä on oma yhteistyökirkko. Kirkolla on kaksi vapaaehtoista työntekijää, jotka hakevat lapsia ja nuoria viikoittain jumalanpalvelukseen. Kirkko järjestää myös kerran viikossa kamppailulaji jujutsun. Koska vapaaehtoiset hakevat nuoria omalla autollaan, kaikki eivät mahdu mukaan samana päivänä. Havaittiin, että kirkon tarjoamat aktiviteetit kiinnostavat tiettyjä vähän nuorempia lapsia ja he osallistuvat kirkon aktiviteetteihin säännöllisesti. Omien havaintojeni perusteella, kirkon työntekijät ovat kaikille tuttuja ja heillä on hyvä vuorovaikutuksellinen suhde nuorten kanssa.

Arkiviikoilla on tarjolla myös musiikkiin painottuva aktiviteetti. Havaitsin, että nuoret, joilla on paljon poissaoloja koulusta tai ovat vailla koulu- ja työpaikkaa, eivät osallistu aktiivisesti kirkon aktiviteetteihin. Muutama nuori kertoi minulle harjoitteluni aikana, ettei kirkon aktiviteetit kiinnosta, koska he kuuluvat itse eri kirkkokuntaan. Aktiivisesti osallistuvat nuoret kertoivat minulle pitävänsä kirkon aktiviteeteista. Havaitsin, että muutama heistä tuntee monia kirkon kävijöistä ja työntekijöistä. Kirkkoyhteisö on siis tärkeä sosiaalinen verkosto heille. Kaupungissa järjestetään myös iltapäivätoimintaa. Noin neljääntoista ikävuoteen asti lapset voivat osallistua iltapäivällä järjestettävään toimintaan. Vanhemmille nuorille ei vastaavaa toimintaa ole.

Järjestöllä on myös muita yhteistyökumppaneita, joiden kautta nuoret voivat päästä aktiviteetteihin. Lahjoittajien avulla voi hyvällä käytöksellä ja kouluaktiivisuudella ansaita esimerkiksi kursseja tai harrastuksia. Nuoret, joilla ilmeni päihteiden käyttöä, ilkivaltaa, poissaoloja koulusta tai työttömyyttä eivät osallistu aktiivisesti harrastuksiin. Nuorilla on mahdollisuus osallistua työllistymistä tukeville kursseille, kuten kaupalan tai ravintola-alan kursseille. Järjestöllä on yhteistyökumppaneita, joiden kautta nuoret voivat päästä töihin tai tekemään vapaaehtoistyötä. Nuoret, joilla ilmeni päihteiden käyttöä, ilkivaltaa, poissaoloja koulusta tai työttömyyttä osallistuvat enemmän näille työllistymistä tukeville kursseille. Haastattelujen perusteella moni on tyytyväinen kursseihin, kun heiltä kysyttiin mihin he ovat tyytyväisiä. Myös oma havaintoni on, että kurssit ovat haluttuja ja pidettyjä. Yksi nuori kertoi haastattelussa toivovansa tietojenkäsittelykurssia. Kurssi tai vapaaehtoistyö oli saattanut jäädä kesken nuoren päihteiden käytön tai motivaation loppumisen johdosta. Näistä keskeytyksistä kuulin työntekijöiden muistuttelevan nuoria. Kursseille pääsy kestää usein kauan.

Muutama nuorista poistuu talosta ulkoiluajan ulkopuolella tai saattavat olla monta päivää pois talosta. He tiirikoivat ovet ja kiipeävät aitojen yli päästäkseen talosta pois ja takaisin. Henkilökunta epäilee, että he käyttävät päihteitä ja tekevät pikkurikoksia talosta poistuessaan. Henkilökunta suhtautuu vakavasti päihteiden ja alkoholin käyttöön. Henkilökunta ei hyväksy nuorten päihteiden tai alkoholin käyttöä ja moittivat nuoria, jos näin tapahtuu. Nuorilla ei ole taskurahaa. Hoitohenkilökunnan kanssa käydyn keskustelun mukaan nuoret varastelevat saadakseen rahaa. Myös omien

havaintojeni perusteella nuorilla on välillä rahaa, vaikka sitä ei ole heille annettu. Muutaman nuoren kuulin puhuvan puhelinten varastamisesta.

Kyselyssä kysyin työntekijöiltä ideoita nuorten aktivoimiseksi. Yksi kyselyyn vastanneista työntekijöistä muistutti nuorten mielipiteiden kysymisestä: ”Minun mielestä, pitäisi muuttaa aktiviteetteja enemmän nuorten toiveiden mukaisiksi.” (Vastaja D.) Omien havaintojeni perusteella nuorilta ei kysytty heidän mielipiteitä ja toiveita aktiviteetteihin liittyen. Havaintojeni perusteella nuorten mielipiteitä ei kysytä myöskään taloja koskevissa asioissa. Harjoitteluni aikana muutama työntekijä kertoi minulle, että nuoret tarvitsevat enemmän seksuaaliohjausta ja, ettei sitä tällä hetkellä ole tarpeeksi. Yksi kyselyn vastaajista mainitsi myös tästä puutteesta. Huomasin myös itse, että tarvetta seksuaaliohjaukselle on, sillä monilla nuorilla on paljon kysymyksiä aiheesta. Hoitohenkilökunnan työntekijä kertoi minulle harjoitteluni aikana, että talossa oli joskus vierailut kamppailulajin ohjaaja säännöllisesti.

Hoitohenkilökunnan mukaan nuorten innostus osallistumaan loppui hyvin pian, eikä kolmannella ohjaajan vierailukerralla ollut enää osallistujia. Muutamassa keskustelussa henkilökunnan kanssa tuli esille, ettei nuoria kiinnosta tarjotut aktiviteetit ja kurssit, mikä olisi syynä nuorten tekemättömyydelle. Harjoitteluni aikana nuoret kuitenkin lähtivät mielellään järjestämiini aktiviteetteihin mukaan ja pyysivät myös minut esimerkiksi pelaamaan tai katsomaan televisiota heidän kanssaan.

Nuorten haastattelussa selvisi, että suurin osa nuorista halusi enemmän ulkoilua esimerkiksi puistossa käymistä tai muita järjestettyjä vierailuja talon ulkopuolelle kuten elokuvissa käyntiä. Muutama nuori on myös sitä mieltä, että vanhemmille ja nuoremille lapsille pitäisi olla omat ulkoilut. Muutaman nuoren mielestä ulkoilut ovat tarkoitettu nuoremille lapsille ja ovat tylsiä. Myös kirkon vapaaehtoisen kanssa käydyn keskustelun perusteella nuoret pitävät paljon ulkoilusta ja vierailuista. Haastattelussa kysyin, mihin nuoret ovat tyytyväisiä ja muutama kertoi olevansa tyytyväinen vierailuihin ja ulkoiluihin. Yhdessä haastattelussa nuoret mainitsivat talolla ja järjestön kentällä aikaisemmin säännöllisesti vierailleet aktiviteettien järjestäjät. Tämä ulkopuolinen taho järjesti esimerkiksi pallopelejä. Nuoret pitivät näistä aktiviteeteista ja toivovat, että tällaisia aktiviteetteja vielä järjestettäisiin.

Harjoitteluni alussa keskustelin nuorten kanssa heidän vapaa-ajan käytöstä. Moni nuori sanoi, ettei ole tarpeeksi tekemistä. Suurin osa nuorista toivoi jalkapallon pelaamista, kun kysyin heidän toiveistaan. Nuorille tekemäni haastattelun kautta sain vahvistusta edellä mainittuun ja lisää tietoa nuorten mielipiteistä suhteessa aktiviteetteihin. Kaikissa taloissa joku mainitsi tekemisen puutteesta. Kokosin myös listan toivotuista aktiviteeteista. Suurin osa nuorista toivoi jalkapallon pelaamista. Yhdessä haastattelussa nuoret toivoivat jalkapallon pelaamista yhdessä tyttöjen ja poikien kanssa. Moni toivoi lentopalloa. Haastatteluissa nuoret toivoivat myös seuraavia aktiviteetteja: kuntosali tai joitain välineitä, joilla voisi kuntoilla, leikkejä kuten hippa ja polttopallo, pelejä, korttipelejä, pingis, biljardi, pyöräily, musiikkiharrastus kuten instrumentin soittaminen, kursseja talon sisällä, kamppailulajeja kuten capoeira ja nyrkkeily, uusia aktiviteetteja, tanssia, rullalautailumahdollisuus ja nyrkkeilysäkki. Yksi nuori toivoi myös jotain tilaa missä voisi tehdä asioita, kuten pelata palloa tai muita pelejä.

4.4 Kotiaskareet ja säännöt

Kotiaskareet eivät kuulu aktiviteetteihin, mutta ovat osa nuoren arkea ja ne lisäävät tekemistä. Siivoaminen ja ruoanlaitto ovat taitoja, joita nuoret tarvitsevat myös tulevaisuudessa. Havaintojeni perusteella kaikki nuoret tiskaavat aina omat astiansa ja suurin osa pesee omat vaatteensa. Nuoret osallistuvat myös talon yhteisten tilojen ja oman huoneen siivoukseen. Talossa A yhteiset tilat siivoaa yleensä hoitohenkilökunta ja nuoret siivoavat omat huoneensa. Havaintojeni perusteella siivoamisessa ei ilmene haasteita nuorten kanssa. Haastatteluissa selvisi, että talossa B toimistohenkilökunta on luonut siivousvuorot. Nuoret osallistuvat talossa omien huoneiden, sekä yhteisten tilojen siivoamiseen. Omien havaintojeni ja haastattelujen perusteella talossa B ilmenee välillä haasteita nuorten osallistumisessa siivoukseen. Omien havaintojeni ja haastatteluiden perusteella talossa C ilmenee paljon haasteita nuorten osallistumisessa siivoukseen. Siivousvuorot on luonut toimistohenkilökunta ja nuorten täytyy osallistua myös yhteisten tilojen siivoamiseen. Toisten nuorten tehtävistä luistaminen turhauttaa muita nuoria. Muille jää enemmän siivottavaa heidän omalla siivousvuorollaan. Havaintojeni perusteella talossa D yksi nuorista on luonut heidän huoneen siivousvuorot ja tehtävänjaon. Talossa D siivous sujuu hyvin.

Havaintojeni perusteella kaikissa taloissa ruoanlaitosta vastaa pääosin hoitohenkilökunta. Nuoret eivät osallistu aktiivisesti ruoanlaittoon. Välillä yksittäiset nuoret auttavat ruoanlaitossa. Haastattelujen perusteella moni nuori haluaisi osallistua ruoanlaittoon. Yksi nuori toivoi, että kaikki talon asukkaat ja työntekijät voisivat sunnuntaisin tehdä yhdessä ruokaa. Parin hoitajan mukaan pienten lasten kanssa ruoanlaitto ei onnistu, sillä siitä tulee liikaa sotkua. Havaintojeni perusteella talossa A nuoret osallistuvat pieneen osaan ruoanlaitosta satunnaisesti. Talossa B yksi ruoanlaitosta kiinnostunut poika osallistuu usein ruoanlaittoon. Tämä nuori ei käy koulussa, eikä töissä. Talossa B nuoret saavat halutessaan auttaa ruoanlaitossa. Talossa C osa nuorista saa osallistua pieneen osaan ruoanlaitosta ja osa nuorista ei. Tässä talossa pari poikaa oli käynyt ruoanlaittokurssin ja ovat kiinnostuneita ruoanlaitosta, mutta heiltä kielletään osallistuminen ruoanlaittoon. Nämä pojat rikkovat usein sääntöjä ja käyttäytyvät epäasiallisesti. Yksi tämän talon tytöistä saa välillä auttaa ruoanlaitossa. Myös hän rikkoo sääntöjä toistuvasti. Hän ei käy koulussa eikä töissä. Minulle jäi epäselväksi, miksi talossa C tyttö saa ja pojat eivät saa osallistua ruoanlaittoon. Talossa D lapset ja nuoret eivät osallistu ruoanlaittoon.

Havaintojeni perusteella kaikissa taloissa nuoret auttavat ruokalähetysten purkamisessa paikalleen. B talon nuoret käyvät ruokakaupassa tarvittaessa. Talon B nuoret, jotka eivät käy koulussa eikä töissä saavat enemmän tehtäviä hoitohenkilökunnalta. Tehtävä voi olla esimerkiksi nuoremman talon asukkaan saattaminen kouluun tai ruokakaupassa käyminen. Talossa on kova kurinpito ja sääntöjen rikkomisesta rangaistaan, mutta kotitehtävien suorittamisesta myös kiitetään. Talossa D nuoret, jotka käyvät koulussa, noudattavat sääntöjä ja käyttäytyvät asiallisesti saavat hoitohenkilökunnalta lisätehtäviä. Tehtävä voi olla hyvinkin luottamusta vaativa, kuten talon portin avaaminen sisään tulevalle henkilökunnalle tai lapselle.

Talojen säännöt ja käytännöt omalta osaltaan saattavat rajoittaa esimerkiksi osallistumista aktiviteetteihin. Omien havaintojen pohjalta selvisi, että aktiviteeteista saataan karsia, jos nuori esimerkiksi rikkoo talon sääntöjä, käyttää päihteitä tai on poissa koulusta. Ulkopuolisten järjestämiin juhliin ei ole pääsyä, jos nuori on rikkonut sääntöjä. Talossa B aretissa oleva nuori ei esimerkiksi saa pelata palloa muiden kanssa talon pihalla. Haastattelujen perusteella erityisesti taloissa B, C ja D nuoret ovat turhautuneita sääntöön, jos yksi rikkoo sääntöjä, niin kaikki joutuvat kärsimään. Tämä

tarkoittaa sitä, että esimerkiksi TV otetaan pois käytöstä, taloon ei saada pelejä tai kukaan talon nuori ei saa osallistua juhliin. Oma havaintoni on, että usein kyseessä on sama nuori, joka rikkoo sääntöjä tai käyttäytyy epäasiallisesti. Näitä nuoria moititaan heidän toiminnastaan usein muiden nuorten ja työntekijöiden toimesta. Nuori joutuu kuuntelemaan yleensä, kun muut nuoret ja työntekijät antavat yhdessä negatiivista palautetta hänelle. Jos nuori hoitaa koulunkäynnin hyvin ja käyttäytyy muutenkin moitteettomasti voi ansaita koulupaikan tai harrastuksen.

Havaintojeni perusteella talossa A on käytössä taulu, johon pienemmät lapset saavat tähden joka päivän kohdalle, jos ovat käyttäytyneet moitteettomasti. Talossa C on käytäntönä, että kouluun menevät nuoret saavat syödä muita aikaisemmin. Haastatteluissa selvisi, että nuorilla ei ole päätösvaltaa sääntöihin. Haastatteluissa moni nuori kertoi olevansa eri mieltä säännöistä. Omien havaintojeni perusteella nuorille, hoitohenkilökunnalle ja toimistohenkilökunnalle järjestetään omia kokouksia. Nuorten kokoukset ovat talokohtaisia, eikä nuorten mielipiteitä tai ideoita niissä kysytä. Nuorten kokouksissa aiheena voi olla esimerkiksi nuorten käyttäytyminen. Hoitohenkilökunnan kokouksissa keskustellaan esimerkiksi työn haasteista ja yksi hoitohenkilökunnan työntekijä kertoi kokousten olevan hyödyllisiä. Kokouksista saa hänen mukaan neuvoja.

4.5 Yhdessä olo

Haastattelujen perusteella suurin osa nuorista halusi viettää enemmän aikaa henkilökunnan kanssa. Muutama nuori kertoi haastattelussa, että toimistohenkilökunta tarkistaa vain, onko huoneet siivottu, mutta ei vietä tarpeeksi aikaa heidän kanssaan. Puistossa käyminen, ruoanlaitto, television katselu ja esimerkiksi pelien pelaaminen ovat aktiviteetteja, joita nuoret haluaisivat tehdä yhdessä henkilökunnan kanssa. Kysyin haastattelussa, mihin nuoret ovat tyytyväisiä. Moni vastasi olevansa tyytyväinen henkilökuntaan, sillä he auttavat ja neuvovat heitä asioissa. Muutama nuori on tyytyväinen henkilökuntaan, sillä he pitävät heistä huolen. Yksi nuori kertoi haastattelussa, että henkilökunta on kuin perhettä hänelle. Haastatteluissa muutama nuori kertoi pitävänsä työntekijöiden kanssa keskustelemisesta. Toisaalta omien havaintojeni perusteella esimerkiksi talossa A ja D nuoret saattavat viettää suurimman osan ajas-

taan omissa huoneissaan. Nuoret tulevat yhteisiin tiloihin vain ruoka-aikaan. Useasti luulin, että kaikki ovat koulussa, mutta yllätyin välipala-aikaan, kun keittiöön saapui paljon nuoria.

Keskustelin henkilökunnan kanssa ja moni kertoi, ettei heillä ole aikaa tehdä asioita yhdessä lasten kanssa, sillä työtä on paljon. Omien havaintojeni perusteella hoitohenkilökunnan työ on raskasta ja työntekijät ovat usein uupuneita. Työtehtäviin ei kuulu erikseen aktiviteettien tekemistä nuorten ja lasten kanssa. Havaintojeni perusteella hoitohenkilökunta esimerkiksi lepää henkilökunnan huoneessa, kun pakollisia työtehtäviä ei ole. He katsovat televisiota tai selaavat puhelintaan, mutta he myös keskustelevat nuorten kanssa. Joskus hoitohenkilökunta pelaa peliä tai katsoo esimerkiksi televisiota nuorten kanssa. Haastatteluissa pari nuorta kertoi siitä, ettei henkilökunta vietä aikaa heidän kanssaan, vaan ovat vain omassa huoneessaan puhelimella.

Havaitsin, että toimistohenkilökunta viettää taloissa vähän aikaa. He eivät vieraile talossa välttämättä joka päivä ja vierailut taloissa ovat usein lyhyitä, joten heidän ja nuorten yhteinen aika jää lyhyeksi. Parissa haastattelussa nuoret toivoivat, että talossa kävisi enemmän vierailijoita tekemässä heidän kanssaan asioita. Omien havaintojeni perusteella taloissa käy useasti lahjoittajia ja erilaisia tarkastajia, mutta harva jää viettämään aikaa nuorten kanssa. Huomasin, että suurin osa nuorista kaipasi paljon huomiota. Kävin keskustelua hoitohenkilökunnan kanssa ja yhden työntekijän mielestä nykyisissä lahjoituskäytännöissä olisi parannettavaa. Hänen mielestä nuoret oppivat, että toisesta ihmisestä välittämistä osoitetaan antamalla lahjoja ja muuta materiaa. Nuoret tarvitsevat hänen mukaansa enemmän läsnäoloa. Toinen hoitohenkilökunnan työntekijä kertoi minulle toivovansa nuorten omaksuvan erilaisen tavan suhtautua elämään. Hänen mielestä nuoret toimivat, kuin huomista ei olisi. Hän toivoo, että nuoret ajattelisivat tulevaisuuttaan enemmän. Tämä työntekijä on sitä mieltä, että nuorten pitäisi oppia erilaisia tapoja nauttia elämästä kuin päihteet ja juhliminen.

4.6 Ilmapiiri ja hoitohenkilökunnan koulutus

Talojen ilmapiiristä saisi aihetta varmasti toisen opinnäytetyön verran. Ilmapiiristä mainitseminen on silti tärkeää, sillä esimerkiksi työntekijöiden työilmapiirillä on vaikutus myös nuoriin. Nuorten tekemättömyyden lisäksi heikko ilmapiiri on ensimmäisiä havaintoja harjoitteluni alussa. Tiivistetysti nuorten välillä on paljon epäkunnioittavaa käytöstä ja nuoret käyttäytyvät paljon myös työntekijöitä kohtaan epäasiallisesti. Työntekijöiden ja nuorten välillä on usein erimielisyyksiä ja työntekijöiden välinen ilmapiiri on heikko. Haastatteluissa selvisi, että nuorten välillä epäkunnioitus esiintyy esimerkiksi kiusaamisena, nimittelynä ja väkivaltana. Työntekijöiden heikko työilmapiiri omien havaintojeni perusteella näyttäytyy heikkona tiedonvaihtona, selän takana puhumisena ja epäluottamuksena toisen työpanokseen. Havaintojeni perusteella työntekijät eivät voi keskustella asioista kuten työn haasteista avoimesti työpaikan menettämisen pelossa. Hoitohenkilökunnalla on kehitysideoita, mutta muutama heistä kertoi minulle, ettei heidän mielipiteitään kuunnella.

Omien havaintojeni ja kyselyn perusteella hoitohenkilökunnan koulusta kaivataan lisää. Sekä hoitohenkilökunta, että toimistohenkilökunta toivoo lisää koulutusta hoitohenkilökunnalle. Havaitsin, että toimistohenkilökunta on välillä turhautunut hoitohenkilökunnan ammattitaitoon. Hoitohenkilökunnan kanssa käydyn keskustelun perusteella osa hoitohenkilökunnasta kokee, ettei heillä ole tarpeeksi tukea työhönsä. Osa hoitohenkilökunnasta kertoi minulle kaipaavansa psykologin tukea ja osaamista väkivaltatilanteisiin. Harjoitteluni aikana hoitohenkilökunnalle järjestettiin yksi koulutus, johon osallistuin. Koulutus oli hyvin havainnollistava ja hoitohenkilökunta kehui koulutusta hyödylliseksi. Koulutus ei sisältänyt psykologin tukea tai ohjeistusta väkivaltatilanteisiin. Nuorille järjestetyissä tapahtumissa toimistohenkilökunta viihtyi keskenään ja hoitohenkilökunta keskenään, eikä esimerkiksi oman talon työntekijöiden kesken. Tapahtumat ovat varmasti hyvä mahdollisuus vertaistuelle hoitohenkilökunnan ja toimistohenkilökunnan välillä. Eniten erimielisyyksiä ja huonoa työilmapiiriä havaitsin juuri hoitohenkilökunnan ja toimistohenkilökunnan välillä.

Nuorten haastattelussa kysyin nuorilta, miten he voisivat osoittaa kunnioitusta muille nuorille ja työntekijöille. Suuri osa kertoi, että kunnioitusta pitää osoittaa muille, jos haluaa, että myös muut osoittavat sitä itselleen. ”Saadakseen kunnioitusta, on sitä

myös osoitettava”, (Haastattelu talo 9). Omien havaintojeni perusteella todellisuudessa harva nuorista on valmis katkaisemaan epäkunnioituksen kierteen, vaikka he tietävätkin, mitä pitäisi tehdä. Havaintoni on, että nuorten ja työntekijöiden, sekä nuorten keskinäistä ajanvietettä on vähän päivittäisten askareiden lisäksi. Yksi haastateltava nuori sanoi, että yhdessäolo ja yhdessä tekeminen auttaisi huonon ilmapiirin korjaamiseen.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITYSIDEAT

Johtopäätöksen on tehty tietoperustan ja aineiston pohjalta. Kehitysideoissa on otettu huomioon nuorten ja työntekijöiden mielipiteet ja ideat. Kehitysideoissa ja johtopäätöksissä tietoperusta on myös keskeisessä roolissa.

5.1 Johtopäätökset

Järjestön nuorilla on paljon riskitekijöitä, jotka altistavat heidät syrjäytymiselle ja päihdeiden käytölle. Näitä tekijöitä ovat muun muassa väkivaltainen perhetausta, päihde-myönteinen ilmapiiri, päihdeiden helppo saatavuus ja yllättävät elämäntilanteet kuten vanhemman menettäminen. Näihin tekijöihin on vaikea vaikuttaa, mutta nuorten elämässä suojaavia tekijöitä voidaan vahvistaa. Joihinkin riskitekijöihin voidaan vaikuttaa nuorten elämässä helpommin. Näitä tekijöitä ovat muun muassa aktiviteettien puute, huono itsetunto, poissaolot koulusta ja aikuisen läsnäolon puute. Kehumalla nuoria heidän suorituksistaan voidaan, parantaa heidän itsetuntoa ja aikuisten läsnäolon lisääminen voi parantaa nuorten yleistä hyvinvointia.

Suojaavia tekijöitä ovat esimerkiksi hyvä koulumenestys, koulutus, työpaikka, aktiviteetit ja osallisuus. Kannustuksella ja kehumisella voidaan parantaa nuoren aktiivisuutta koulunkäyntiin ja osallistumista aktiviteetteihin. Aktiviteetit voivat innostaa nuoren koulunkäyntiin. Osallisuuden vahvistaminen, kuten mielipiteiden kuuntelu motivoi nuoria osallistumaan talojen askareisiin ja luomaan parempaa suhdetta työntekijöihin. Nuoret eivät esimerkiksi tiedä kaikista heidän lähellä sijaitsevista aktiviteettimah-

dollisuuksista, siksi he eivät osaa niitä käyttää. Lisäämällä nuorten tietoa tarjolla olevista aktiviteeteista, nuoret saattavat aktivoitua tekemään asioita enemmän.

Järjestön nuorten aktiviteettien puute ja tekemättömyys ovat riski heidän syrjäytymiselle koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Tekemisen puute on riski myös päihteiden käytölle, mikä on lisäriski syrjäytymiselle. Vaikka työntekijöiden keskuudessa koulutusta pidetään yleisesti tärkeänä, ei aktiviteetteja nähdä tärkeänä osana koulutuksen saamista. Onnistumisen kokemukset esimerkiksi harrastuksissa voivat toimia kannustimena jatkaa tai aloittaa koulunkäynti. Nuoret eivät saa myöskään tarpeeksi kehuja ja kannustuksia koulun ja harrastusten suhteen. Työntekijät pitävät koulutusta tärkeänä ja haluaisivat nuorten saavan koulutuksen, mutta esimerkiksi poissaoloihin suhtaudutaan huolettomasti. Tämä huoleton suhtautuminen voi osoittaa nuorille, ettei koulunkäynti ole niin tärkeää. Koulutuksen saaminen Brasiliassa on tärkeää syrjäytymisen ehkäisyssä, sillä valtion tuki ja minimi palkka on heikko. Henkilökunta suhtautuu negatiivisesti päihteiden käyttöön ja sitä pidetään huonona asiana. Olisi kuitenkin hyvä nähdä juuri harrastukset ja muut aktiviteetit suojaavina tekijöinä päihteiden käytöltä.

Taloissa on vähän tekemistä, eikä niitä vähäisiääkään välineitä käytetä täysimittaisesti. Kaikki nuoret eivät tiedä käytettävissä olevista välineistä kuten peleistä ja niiden käyttämiseen kannustetaan heikosti. Tavarat pysyvät paremmin tallessa ja ehjinä, kun ne ovat jonkun omia. Hyvänä käytäntönä tavaroiden säilytykseen toimii myös niiden säilytys henkilökunnan huoneessa. Esimerkiksi talossa D hoitohenkilökunta on onnistunut tarjoamaan kiinnostavan aktiviteetin eli kierrätysmateriaaleista askartelun, sillä nuoret askartelevat monesti omatoimisesti.

Jalkapallo on yksi esimerkki aktiviteetista, jota suurin osa nuorista toivoo. Jalkapallon pelaamiseen löytyy välineet ainakin toimiston välinevarastolta ja järjestön kenttää voi myös käyttää pelaamiseen. Lisäksi muutamalla nuorella on oma jalkapallo ja jokin jalkapalloon soveltuva kenttä löytyy kaikille kävelymatkan päästä. Urheilu olisi hyvää ajanvietettä nuorille. Vaikuttaa siltä, että puuttuu henkilö kuka organisoi jalkapallon pelaamista säännöllisesti tai kannustaisi nuoria lähtemään yhdessä pelaamaan. Talojen lähellä on myös muita ilmaisia paikkoja ja palveluja, joista nuoret eivät ole tietoisia.

Kirkon aktiviteetit eivät kiinnosta kaikkia nuoria. Nuoret, jotka eivät käy koulussa tai töissä ja joilla esiintyy päihteiden käyttöä, eivät ole kiinnostuneita kirkon aktiviteeteista. Kirkon tarjoamat aktiviteetit ovat kuitenkin tärkeä osa niiden nuorten elämää, jotka niihin osallistuu. Aktiviteetit ovat omalta osaltaan osa ehkäisevää päihdetyötä ja ehkäisevät syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Kirkkoyhteisö ja erityisesti kirkon vapaaehtoiset antavat nuorille paljon aikuisen läsnäoloa, jota he tarvitsevat. Kurssit kiinnostavat nuoria, jotka eivät käy koulussa tai töissä ja joilla esiintyy päihteiden käyttöä. Nämä nuoret ovatkin suuremmissa syrjäytymisvaarassa ja kurssit ovat hyvä keino saada jotain sisältöä nuoren arkeen, kun nuori ei käy koulussa.

Aktiviteettitarjonta tällä hetkellä on selkeästi sellainen, ettei kaikille löydy mielenkiintoista tekemistä. Nuorilta ei kysytä heidän mielipiteitä tai toiveita aktiviteeteista. Nuoria ei myöskään osallisteta aktiviteettien suunnitteluun, eikä toteutukseen. Nuorten tekemättömyys ei voi pelkästään johtua nuorten kiinnostuksen puutteesta. Harjoitteluni aikana nuoret osallistuivat mielellään järjestämiini aktiviteetteihin ja pyysivät myös minut mukaan omiinsa. Vanhemmille nuorille on vähemmän aktiviteetteja ja osa heistä on myös ilman koulupaikkaa ja töitä. Aktiviteettien puutteiden vuoksi ei ole ihme, että nuorten keskuudessa esiintyy ilkivaltaa ja päihteiden käyttöä.

Säännöt ja käytännöt rajoittavat myös omalta osaltaan nuorten aktiivisuutta. Nuoria rankaistetaan esimerkiksi sääntöjen rikkomisesta tai huonosta käytöksestä, mikä on tietysti perusteltua. Joskus rankaisuna leikataan aktiviteeteista, harrastuksista tai kursseista. Nuoret tarvitsisivat enemmän kehuja hyvistä asioista ja enemmän kannusteita esimerkiksi koulunkäymiseen. Liiallinen negatiivinen palaute heikentää nuoren itsetuntoa. Ei ole sopivaa, että muut nuoret yhdessä työntekijöiden kanssa antavat toistuvasti negatiivista palautetta yhdelle nuorelle. Voi olla vaikeaa löytää mitään kehumisen aihetta, jos esimerkiksi sääntöjen rikkomisesta ja epäasiallisesta käytöksestä on tullut nuorelle tapa. Nuori saattaa käyttäytyä henkilökuntaa kohtaan jopa väkivaltaisesti. Tulisi löytää kuitenkin kaikkien vahvuudet ja ohjata nuori positiivisen palautteen kautta oikeaan suuntaan.

Suurin osa nuorista ja muutama työntekijä kokee yhdessä olon tärkeäksi, mutta sille ei ole resursseja työntekijöiden puolesta. Yhteinen tekeminen ja ajanviete voisi tosin toimia luottamuksen ja paremman ilmapiirin rakentamisessa. Moni yhteinen tekemi-

nen voisi olla jonkin päivittäisen askareen yhdessä tekeminen kuten ruoanlaitto. Moni nuori haluaisi osallistua ruoanlaittoon. Huomioin hoitohenkilökunnan tämän hetkisen työssäjaksamisen tilan. Työtehtävien lisääminen voisi vain pahentaa tilannetta, sillä erityisesti hoitohenkilökunta on uupunut.

Työntekijöiden koulutuksen puute aiheuttaa osaltaan huonoa ilmapiiriä ja koulutuksen kehittäminen onkin järjestön tulevaisuuden kehittämiskohteenä. Myös huono työilmapiiri vaikuttaa varmasti työmotivaatioon negatiivisesti. Erityisesti hoitohenkilökunnan ja toimistohenkilökunnan välillä työilmapiiri on heikko. Viihtyminen vain oman ammattikunnan työntekijöiden kanssa tapahtumissa ei ole hyväksi työilmapiirille. Työpaikan menettämisen pelossa työntekijät eivät puhu avoimesti työn haasteista. Näiden haasteiden ääneen sanominen voisi jo itsessään helpottaa tilannetta, vaikka ongelmaa ei saataisikaan heti ratkaistua. Avoimempi keskustelu voisi vähentää myös selän takana puhumista ja parantaa ilmapiiriä. Kaikkien työntekijöiden mielipiteiden ja ideoiden kuuleminen kehittäisi järjestön toimintaa tehokkaammin.

Talossa D nuoret ovat osallistettu hyvin siivouksen suunnitteluun, sillä he ovat itse päättäneet siivousvuoroistaan oman huoneensa osalta. Talossa B nuoria osallistettiin paremmin talon askareiden hoitamiseen ja erityisesti nuoria, jotka eivät käyneet koulussa tai töissä. Nuorten osallistaminen talon askareisiin ja esimerkiksi päätöksentekoon motivoisi nuoria noudattamaan sääntöjä ja hoitamaan kotiaskareet. Nuorten osallistaminen jo varhaisessa vaiheessa auttaa heitä kiinnittymään yhteiskuntaan ja osallistumaan vaikuttamiseen yhteiskunnassa. Nuorten osallistaminen esimerkiksi aktiviteettien ja tapahtumien järjestämiseen motivoisi heitä osallistumaan myös paremmin kuin tapahtumista saatavat herkut.

5.2 Kehitysideat

Työn tilaajalle Refúgio ACB:lle käännän opinnäytetyön tulokset, johtopäätökset ja kattavammat kehitysideat portugaliksi. Tilaajalle menevä selvitys tulee sisältämään tiivistelmän tietoperustasta, koska osa asioista voi olla heille uusia. Tässä kappaleessa esittelen hieman kehitysideoita.

Nuoria tulisi osallistaa vahvemmin päätöksen tekoon ja suunnitteluun, kuten siivouslistojen laatimiseen. Nuorten kokouksissa nuorilta voisi kysyä heidän mielipiteitään ja ideoitaan. Kannustan kuulemaan myös kaikkien työntekijöiden mielipiteitä ja kehitysideoita enemmän. Olisi hyvä osallistaa kaikki työntekijät päätöksentekoon ja esimerkiksi koulutuksen suunnitteluun. Viimekädessä hoitohenkilökunta on se, joka työtä tekee eniten nuorten kanssa. Heidän kuuleminen voisi motivoida heitä työhönsä, sekä parantaa työilmapiiriä.

Säännöt ja käytännöt ei tällä hetkellä kannusta tarpeeksi nuoria koulunkäyntiin ja aktiviteetteihin osallistumiseen. Kursseja ja harrastuksia ei tulisi nähdä vain palkintoina, vaan myös nuorten syrjäytymisen ehkäisynä. Niin kuin edellä mainittiin tavarat pysyvät paremmin tallessa ja ehjinä kun ne ovat jonkun omia. Lahjoittajilta saadut lahjat, kuten pelit voisi antaa henkilökohtaisesti jollekin nuorelle palkintona hyvästä koulumenestyksestä, harrastuksen aloittamisesta tai muusta aktiivisuudesta. Urheilun tulisi olla aina sallittua, vaikka nuori olisi aretissa.

Nuoret tarvitsevat enemmän aktiviteetteja ja hyödyllistä tekemistä. Nuorilta tulisi kysyä enemmän heidän mielipiteitään siitä, millaista toimintaa he haluavat. Vaikka yritykset järjestävät mukavia tapahtumia, tulisi olla mielekästä ohjelmaa myös vanhemmille nuorille. Nuoria voisi osallistaa myös mukaan aktiviteettien suunnitteluun ja toteutukseen. Ohjelmasta tulisi näin mielenkiintoisempaa heille. Yritysten antamaa apua voisi myös ehdottaa jaettavaksi eri päiville. Tällä hetkellä tapahtumiin osallistuu suuri määrä vapaaehtoisia. Vapaaehtoisten käyttämän ajan voisi jakaa osiin. On mukava, että juhlia järjestetään ja nuoremmille lapsille on tekemistä, mutta myös nuorten tarpeet tulisi huomioida. Vapaaehtoiset voisivat järjestää pienemmissä osissa tapahtumia. Esimerkiksi urheiluun erikoistunut yliopisto voisi järjestää muutaman pienemmän tapahtuman nuorille. Heidän tapahtumassaan oli paljon vapaaehtoisia ja nuoria, eikä tilaa ollut paljoa urheilla. He voisivat jakaa vapaaehtoiset pienempiin ryhmiin, jolloin tilaa jäisi myös paremmin urheilulle, eikä vapaaehtoisten tarvitse silti käyttää enempää aikaa tapahtumaan. Herkkuja ja lahjoja ei kannattaisi aina tarjota tapahtumissa.

Välillä haasteena on, että nuoret ovat vain omissa huoneissaan ja tulevat vain syömään yhteisiin tiloihin. Yksi kehittämisideoistani tähän olisi kerran viikossa järjestettä-

vä iltapäiväkeskustelu. Keskustelulla olisi etukäteen ilmoitettu aihe. Aiheet voisivat olla esimerkiksi yhteiskunnallisia, vuorovaikutukseen liittyviä, seksuaaliterveyteen liittyviä tai jokin muu aihe, joka hyödyttäisi nuoria. Ideana on, että ennen välipalalle osallistumista täytyy kertoa aiheesta jotain. Tarkoituksena on herättää keskustelua, mutta alussa he voisivat lukea valmiin lauseen kyseisestä aiheesta paperilta. Jos aiheena olisi esimerkiksi presidentinvaalit, niin aiheesta olisi valmiiksi paperilla pieniä tietoiskuja tai väittämiä. Keskusteluun osallistuisi nuorten lisäksi myös työntekijät. Myöhemmin aiheet voivat tulla myös nuorilta. Tämä aktiviteetti olisi yksi tapa herättää keskustelua aiheista, joista työntekijät tai nuoret haluavat keskustella. Tällä aktiviteetillä voi myös aktivoida nuoria, joilla ei ole mitään tekemistä.

Nuoret kaipaavat enemmän aikuisten läsnäoloa. Yritysten ja muiden järjestämiä tapahtumia voisi pilkkoa osiin myös siksi, että nuorilla olisi enemmän mahdollisuuksia läsnäoloon aikuisten kanssa. Tällä hetkellä huonon työilmapiiri, henkilökunnan jaksamisen ja kiireen takia ei voida lisätä pelkästään heidän työtä. Halukkaat ja luotettavat vapaaehtoiset voisivat vieraila taloilla leikkimässä ja pelaamassa pelejä nuorten kanssa. He voisivat esimerkiksi jonain päivänä osallistua ruoanlaittoon, jolloin hoitohenkilökunnalla olisi mahdollisuus viettää aikaa nuorten kanssa. Tällä hetkellä järjestön käytännöt mahdollistavat ulkopuolisten tahojen vierailut taloissa. Toki aktiviteettien järjestäjiin tulee tutustua etukäteen. Olisi myös hyvä, jos järjestettävät tapahtumat olisivat sellaisia, että työntekijät voisivat osallistua nuorten kanssa aktiviteetteihin, mikä lisäisi yhdessä oloa ja tekemistä. Erityisesti toimistohenkilökunnalle tapahtumat olisivat hyvä hetki tutustua nuoreen jonkin toiminnan lomassa, sillä heidän yhteinen aika jää yleensä hyvin lyhyeksi.

Työilmapiirin parantaminen on yksi iso osa työntekijöiden jaksamisen ja työmotivaation palauttamisessa. Työilmapiiriin liittyy heikko tiedonvaihto, seläntakan puhuminen ja luottamuksen puute toisten työpanokseen. Näiden haasteiden ratkaisemiseen ei tämän opinnäytetyön puitteissa riitä resurssit ja se täytyi rajata pois. Mainitsin aiheen, koska se on huomioitava opinnäytetyöni kokonaiskuvassa ja se on ainakin yksi tulevaisuuden kehittämisen kohteista. Tapahtumat olisivat myös yksi paikka, jossa talojen asukkaat voisivat tehdä jotain arjesta poikkeavaa yhdessä talon työntekijöiden kanssa, mikä varmasti auttaisi ilmapiiriin kohentamiseen. Työntekijöiden antamat ideat ovat myös osoitus siitä, että heidän mielipiteitään kannattaisi kysyä myös jatkossa.

6 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

Nuorten haastatteluiden aikana neljässä talossa asui yhteensä 43 nuorta ja lasta. Haastatteluihin osallistui 33 nuorta. Haastatteluiden osallistumisprosentti on 76,7 % neljän talon asukkaista, joka on hyvä osallistujien prosenttimäärä. Alin osallistumisprosentti haastatteluun oli 60,0 %, joka on talosta A. Talojen kapasiteetti on yhteensä 50 asukasta. Koko harjoitteluni aikana nuorten määrä taloissa vaihteli muutamalla asukkaalla. Haastattelut tein yhden viikon aikana. Nuoret osallistuivat haastatteluun maksimissaan neljän hengen ryhmässä. Haastatteluihin osallistujien ikähaitari on 12 – 19 vuotta.

Lähetin työntekijöiden Webropol-kyselyn toimistohenkilökunnalle ja hoitohenkilökunnalle. Kyselyyn sai vastata kaikki viisi taloa, sillä halusin antaa kaikille mahdollisuuden kertoa heidän ideoista ja mielipiteistä. Kaikissa viidessä talossa hoitohenkilökuntaa ja toimistohenkilökuntaa on yhteensä 31 mukaan lukien järjestön pääkoordinaattori. Kyselyyn vastasi viisi työntekijää. Kyselyn vastausprosentti on 16,1 %, joka on alhainen, mutta melko normaali kyselyille. Kyselyssä ei tarvinnut kertoa onko toimistohenkilökunnan vai hoitohenkilökunnan edustaja. Omat havaintoni sisälsi myös keskusteluja henkilöstön kanssa. Opinnäytetyö sisältää informaatiota näiden keskustelujen osalta kuudeltatoista työntekijältä. Näistä 11 on hoitohenkilökuntaa ja 5 on toimistohenkilökuntaa, mikä on 37,2 % neljän talon henkilökunnasta. Käytän opinnäytetyössä tietoa hoitohenkilökunnan ja toimistohenkilökunnan edustajilta kaikista neljästä talosta.

Tiedonhankinnan kannalta oli tärkeää tutustua nuoriin ja henkilökuntaan. Paikallisen kulttuurin tuntemus ja kokemus nuorten kanssa työskentelystä olivat ehdottomia tiedonhankinnan kannalta. Tutustumista nuoriin helpotti myös se, että olen ulkomaalainen. Nuorten asuinalueella on hyvin vähän ulkomaalaisia. Siksi nuoret olivat hyvin kiinnostuneita tutustumaan minuun, mikä myös edesauttoi nopeampaa tutustumista. Ilman aikaisempaa kokemusta Brasilian kulttuurista ja portugalin kielen taitoa en usko, että olisin saanut heidän toiminnastaan tarpeeksi syvällistä ymmärrystä. Lyhyempi havainnointijakso ei olisi riittänyt riittävän tiedon hankintaan, koska aikaa meni muutama viikko portugalin kielen mieleen palauttamisessa ja nuorisokielen oppimi-

sessä. Tutustuminen hoitohenkilökunnan kanssa vei enemmän aikaa, kuin nuoriin tutustuminen.

Työntekijät olivat rennompia minun läsnä ollessa vasta harjoitteluni loppupuoliskolla. Hoitohenkilökunnan kanssa vietetty aika jäi vähäiseksi, koska suurimman osan harjoittelustani vietin nuorten parissa. Siksi hoitohenkilökunnan kanssa tutustumiseen meni pidempi aika kuin nuorten kanssa. Harjoittelun alkupuolella osa heistä oli varovaisempia siinä, mitä puhuvat minulle. He olivat kuitenkin tyytyväisiä, kun tein aktiiviteetteja nuorten kanssa. Harjoittelun edetessä he tottuivat minuun ja uskalsivat kertoa mielipiteistään minulle.

Toimistohenkilökunta jäi minulle etäisemmäksi verrattuna nuoriin ja hoitohenkilökuntaan. Osa syy tähän on se, että työajastaan he viettivät pienen osan taloilla ja vielä vähemmän yhdessä kaikkien talon asukkaiden kanssa. Sosiaalityöntekijän ja psykologin työ sisältää paljon yksilötapaamisia nuorten kanssa ja nuorten kannalta paljon arkaluontoisia asioita. Osallistuminen näihin tapaamisiin ei olisi ollut eettistä, eikä edes tarpeellista. Jos olisin esimerkiksi psykologiopiskelija, tilanne olisi voinut olla toinen. Sain kuitenkin myös heiltä paljon mielipiteitä, koska pääsin tutustumaan heidän työhönsä myös järjestön toimistolla. Tein siellä useasti kirjoitustöitä harjoitteluun liittyen ja osallistuin toimistohenkilökunnan kokouksiin. Yksi syy kyselyn tekemiselle, on osallistaa myös toimistohenkilökunta paremmin kehitystyöhön, koska minun ja heidän yhteinen aika jäi lyhyeksi. Valitettavasti kyselyn vastausprosentti jäi pieneksi. Toisaalta järjestön puheenjohtajan tieto nuorten ja hoitohenkilökunnan arjesta on kaikkein vähäisintä ja toimistohenkilökunnan työ on hänelle tutumpaa.

Haastattelutilanteissa häiriötekijät ja haastattelua tukevat asiat vaikuttavat saadun tiedon laatuun. Pidin haastattelut taloissa. Häiriötekijöitä taloissa haastatteluiden aikana olivat ohi kulkevat ihmiset, talosta tai muualta kuuluvat äänet, juuri tapahtuneet riitatilanteet talossa ja nuorten vireystila. Häiriötekijöiden vaikutukset eivät olleet suuria, mutta esimerkiksi juuri tapahtuneet riidat talossa veivät nuorten ajatukset ja keskustelun välillä pois haastattelun aiheista. Toisaalta tuoreet konfliktitilanteet, kuten riidat ja niistä keskustelu, antoivat usein syvällistä ja aitoa tietoa jostain haastattelun aiheesta.

Haastattelutilanteen luontevuutta ja sujuvuutta helpotti se, että olen tuttu nuorille ja he ovat tuttuja toisilleen. Ryhmässä he lisäsivät toistensa keskustelua aiheista. Kun yksi aloitti kertomaan jostain, niin toinen nuori muisti jotain aiheeseen liittyvää. Moinesti joku heistä kertoi jostain ja muut kertoivat olevansa samaa mieltä. On hankala arvioida tarkkaan, kuinka monta nuorista on jotakin mieltä ja kuinka vahvasti. Jäi epäselväksi, olisiko kaikki mielipiteet tuotu silti esille, vaikka tietyn mielipiteen esille tuoja olisi puuttunut haastattelusta.

Havainnoinnin luotettavuuteen vaikuttaa opinnäytetyössäni oma kulttuuri- ja koulutustausta ja henkilökohtainen kokemukseni tilanteissa. Tiedon luotettavuuden kannalta on tärkeää, että sain tietoa myös haastatteluista ja kyselyistä. Sama pätee myös toisinpäin. Jos en olisi tutustunut näin hyvin heidän arkielämäänsä, en olisi ymmärtänyt kysyä oikeita asioita, enkä ymmärtänyt kaikkea heidän antamaa tietoa. Kulttuuri- ja koulutustaustani vaikutus tässä opinnäytetyössä on myös hyvä asia, sillä tavoite oli tuottaa tietoa, joka poikkeaa heille jo tutusta. Tuotin tietoa nuorten arjesta ja mahdollisia kehitysideoita, jotka on mahdollista toteuttaa heidän resursseillaan. Otin huomioon tasapuolisesti työntekijät ja nuoret opinnäytetyössäni. Kehitysideoissa on myös käytetty työntekijöiden ja nuorten ideoita, sekä heidän jo joissain taloissa hyväksi koettuja käytäntöjä.

Työntekijöiden kyselyn vastausprosentti jäi pieneksi. Tässä järjestössä ei ole aikaisemmin vakiintunutta käytäntöä tehdä kyselyitä ja tämä voi olla yksi syy pieneen vastausprosenttiin. Osa työntekijöistä pelkäsi puhua haasteista ja ongelmakohtista työpaikan menettämisen pelossa. Työntekijöillä saattoi olla epäluulo siitä, säilyykö kyselyyn vastanneiden anonymiteetti, vaikka kerroin heille, että kysely tehdään nimettömänä. Muita syitä pienelle vastausprosentille voivat olla: kiinnostuksen puuttuminen aiheeseen, ajatus siitä, ettei voi oikeasti vaikuttaa ja kiire. Tulokset esittelin aihealueittain, koska se auttaa kokonais kuvan välittämisessä.

Tilaaaja saa opinnäytetyöni kautta hyödyllistä tietoa nuorten arjesta, heidän ajatuksistaan, työntekijöiden arjesta ja heidän kokemistaan haasteista työssään. He saavat myös uusia näkemyksiä ja ratkaisuja, joita ei välttämättä olisi muuten tullut esille. Koulutukseni ja kulttuuritaustani antoivat erilaista lähestymistapaa talojen arkeen, mikä oli tilaajan toiveena ja tavoitteena. Järjestö on alueella isoimpia toimijoita nuor-

ten määrällä mitaten. Kehitysehdotukset ovat helposti käytettävissä, eikä niiden toteuttamiseen tarvita laajaa aiheeseen perehtymistä. Kannustan tilaajaa kysymään kehitysideoita työntekijöiltä myös jatkossa.

Opinnäytetyön tekeminen vaati minulta sitkeyttä harjoittelupaikan etsimisessä. Harjoittelupaikalla suoriutuminen ja aineiston kerääminen vaativat minulta sopeutumiskykyä ja vuorovaikutustaitoja. Tiedonkerääminen edellytti minulta hyvää menetelmällistä osaamista. Vaati myös rohkeutta ja ennakkoluulottomuutta lähteä tutustumaan toisen maan järjestökenttään ja nuorten kanssa tehtävään työhön. Iso kiitos Refúgio ACB:lle mahdollisuudesta tutustua heidän toimintaan lastenkodeissa.

LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna & Heikkinen, Alpo 2009. Nuoret lastensuojelussa. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 165-176.
- Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Becker, S. Howard & Geer, Blanche viitattu 21.02.2018. Participant Observation and Interviewing: A Comparison.
<http://blogs.ubc.ca/qualresearch/files/2009/09/Becker-Geer.pdf>
- Central Intelligence Agency. South America: Brazil. Viitattu 9.3.2018.
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html>
- Custódio, Leonardo 2013. Keskiluokkien konflikti Brasilian nuorisovetoisissa protesteissa. Suom. Kiilakoski, Tomi. Nuorisotutkimus (31) 3/2013, 53-65.
- Gould, Jeremy 2016. Refleksiivisyyden poluilla. Epistemologisesti radikaalin yhteiskuntatieteen puolustus. Teoksessa Gould, Jeremy (toim.) & Uusihakala, Katja (toim.) Reflektiivisyys ja etnografinen tieto. Helsinki: Gaudeamus, 11-13.
- Gould, Jeremy & Uusihakala, Katja 2016. Jälkisanat: Refleksiivisyys ja tiedon laatu. Teoksessa Gould, Jeremy (toim.) & Uusihakala, Katja (toim.) Reflektiivisyys ja etnografinen tieto. Helsinki: Gaudeamus, 218.
- Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi & Nivala, Elina 2012. Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 118, 9-33.
- Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi & Nivala, Elina 2012. Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 118, 9-33.
- Grönfors, Martti & Vilkkä, Hanna. Laadullisen tutkimuksen kenttätyömenetelmät. Hämeenlinna: SoFia-Sosiologi-Filosofiapu Vilkkä 2011.
http://vilkka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Heiske, Pirkko 2005. Hyvinvointia työyhteisöön. 3. painos. Helsinki: Yrityskirjat Oy.

- Hotari, Elina-Kaisa & Oranen, Mikko & Pösö, Tarja 2013. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa Brandy, Marjatta (toim.) & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (toim.). Lastensuojelun ytimissä. Teema: 5 (4. uudistettu painos). THL, 149-164. Viitattu 10.3.2018.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-853-7>
- IBGE 2017. São Paulo. Viitattu 9.3.2018.
<https://cidades.ibge.gov.br/brasil/sp/panorama>
- IBGE 2017. Sorocaba. Viitattu 9.3.2018.
<https://cidades.ibge.gov.br/brasil/sp/sorocaba/panorama>
- Isokorpi, Tia 2008. Napit vastakkain. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Juuti, Pauli 2015. Johda henkilöstö asiakaskeksyyteen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Järvinen, Pertti & Järvinen, Annikki 2011. Tutkimustyönmetodeista. Tampere: Opinpajan kirja 2011.
- Kananen, Jorma 2014a. Etnografinen tutkimus. Miten kirjoitan etnografisen opinnäytetyön? Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, Jorma 2014b. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karppinen-Njock, Katja 2011. Brasilian taloudessa kontrasteja riittää. Brasilia: Suomen suurlähetystö. Viitattu 9.3.2018.
<http://www.finlandia.org.br/public/default.aspx?contentid=213810&contentlan=1&culture=fi-FI>
- Kivelä, Suvi & Ahola, Sakari 2007. Elämän nivelvaiheissa. Nuorten syrjäytyminen ja sen ehkäisy. Turku: Turun yliopisto, koulutussosiologian tutkimuskeskus.
- Nigel, Thomas 2007. Towards a Theory of Children's Participation. Research Gate. Viitattu 31.3.2018.
https://www.researchgate.net/publication/270694374_Towards_a_Theory_of_Children%27s_Participation
- Mansikkamäki, Eija 2018. Harrastukset voittivat juopottelun Islannissa, kun nuorille annettiin kotiintuloajat ja järkevää tekemistä. Maaseudun Tulevaisuus. Viitattu 3.4.2018. <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka/artikkeli-1.222194>
- Mayer, Amelia 2010. Brazilian Social Issues. Viitattu 9.3.2018.
<https://www.brazil.org.za/social-issues.html>
- Mikkonen, Minttu 2017. Islannin nuoriso joi vielä 1990-luvulla eniten Euroopassa, nyt lähes kaikki ovat raittiita- Hurjaan muutokseen ei tarvittu valistusta vaan kotiintuloajat ja tekemistä. Islannin mallista vanhemmat lupasivat viettää

enemmän aikaa lastensa kanssa. Kolmen prosentin islantilaisnuorista on ollut humalassa kuluneen kuukauden aikana, suomalaisista joka neljäs. Helsingin Sanomat. Viitattu 31.3.2018.

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005466772.html>

Myllyniemi, Sami (toim.) 2012. Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisasian neuvottelukunta.

Pereira, Fernanda 2011. Por que tantos adolescentes estão se envolvendo na criminalidade? Cruzeiro do Vale. Viitattu 9.3.2018.

<http://www.cruzeirodovale.com.br/geral/por-que-tantos-adolescentes-estao-se-envolvendo-na-criminalidade/>

Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo & Vuohelainen, Elsi (toim.) 2009. Mikä on nuorisolan ehkäisevä päihdetyö? Laadukkaan päihdekasvatuksen tukimateriaali. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Oppimateriaaleja Sarja C.

Ranta, Eija 2016. Vastavuoroisuuden ja hyväksikäytön rajapinnoilla. Etnografian positiot Bolivian poliittisen murroksen kontekstissa. Teoksessa Gould, Jeremy (toim.) & Uusihakala, Katja (toim.) Reflektiivisyys ja etnografinen tieto. Helsinki: Gaudeamus, 9-37.

Salario Mínimo 2018. Viitattu 9.3.2018. <https://www.salariominimo.net.br/>

Shier, Roger 2001. Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. A New Model for Enhancing Children's Participation in Decision-making, in line with Article 12.1 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. Children & Society (15) 2001, 107-117. Viitattu 13.3.2018.

https://ipkl.gu.se/digitalAssets/1429/1429848_shier2001.pdf

Stakes Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2006. Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit. Helsinki: Stakes.

<https://thl.fi/documents/605763/1449622/Ehkaisevanpaihdeyonlaatukriteerit.pdf/e78556f1-3844-45dd-933a-bfa63e65a2d1>

Suolinna, Kirsti & Sinikara, Kaisa 1986. Juhonkylä. Tutkimus pohjoisuomalaisesta lestadiolaiskylästä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Stakes Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2007. Ehkäisy ja hoito. Laadukkaan päihdetyön kokonaisuus. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.

THL 2017a. Nuorten syrjäytyminen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 10.3.2018. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen

THL 2017b. Osallisuus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 10.3.2018.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Young, Emma 2017. How Iceland Got Teens to Say No to Drugs. Curfews, sports, and understanding kid's brain chemistry have all helped dramatically curb substance abuse in the country. The Atlantic. Viitattu 31.3.2018. <https://www.theatlantic.com/health/archive/2017/01/teens-drugs-iceland/513668/>

LIITTEET

LIITE 1: Nuorten haastattelurunko

1. Mitä voisi parantaa? Tarkennuksena ei-materiaaliset asiat.
2. Keskustelua uusista ideoista. Tarkennuksena ei-materiaaliset asiat.
3. On yleistä, että yhteiset tavarat menevät rikki ja häviävät taloissa. Onko teillä ideoita, miten tilannetta voisi parantaa?
4. Miten voimme näyttää kunnioitusta työntekijöille ja muille nuorille? Mitä on kunnioitus tai epäkunnioitus? Miten voi erottaa leikin ja kiusaamisen?
5. Mihin olette tyytyväisiä?
6. Mitä aktiviteetteja toivotte?

LIITE 2: Webropol-kysely työntekijöille

Olen tekemässä työharjoittelua Refúgion ACB:n taloissa osana minun opintojani, Tämän kyselyn tavoite on kerätä teidän ideoita ja niitä hyviä käytänteitä, joita te työssänne käytätte. Tämä kysely on anonyymi. Kyselyn tuloksista koostan raportin, jota käytetään osana järjestön kehittämistä.

Kiitos sinun ajasta ja vastauksista

Elina Laaksonen

1. Mitä käytänteitä olet kokenut hyväksi parantaaksesi nuorten itsenäistymistä ja sitouttamista yhteiskuntaan?
2. Kerro uusista kehitysideoista nuorten itsenäistymisen ja yhteiskuntaan sitouttamisen kehittämiseen?
3. Nuoret ovat poissa koulusta ja eivät osallistu aktiviteetteihin. Mitä käytänteitä olet kokenut hyväksi asian kehittämiseksi?
4. Nuoret ovat poissa koulusta ja eivät osallistu aktiviteetteihin. Kerro uusista kehitysideoista asian parantamiseksi.
5. Mitä muita haasteita kohtaan työssäni nuorten kanssa ja yleisesti?
6. Mitä voisi parantaa?
7. Muita uusia ideoita?
8. Mihin olet tyytyväinen työssäsi?
9. Tähän asti olen vierailut taloissa ja järjestänyt erilaisia aktiviteetteja nuorille. Mitä aktiviteetteja toivot, että teen nuorten kanssa vielä harjoitteluni aikana?